

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

dr. Cristian BĂHNĂREANU
dr. Alexandra SARCINSCHI

PROCESUL DE REGIONALIZARE A
ROMÂNIEI ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂHNĂREANU, CRISTIAN

Procesul de regionalizare a României și securitatea națională /
dr. Cristian Băhnăreanu, dr. Alexandra Sarcinschi. - București : Editura
Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-660-001-9

I. Sarcinschi, Alexandra

355(498)

© **Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate**
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor*

ISBN 978-606-660-001-9

CUPRINS

Argument	5
Capitolul 1	
Cadru teoretic	7
1.1. Ce este regionalizarea?	7
1.2. Regionalizare, regionalism și securitate națională	26
Capitolul 2	
Modele europene de regionalizare	35
2.1. Statistici regionale	35
2.2. Modele naționale	44
2.3. Euroregiuni, grupări europene de cooperare teritorială și macroregiuni.....	56
Capitolul 3	
Trecutul, prezentul și viitorul regionalizării României.	
Impactul asupra securității naționale	64
3.1. Istoric al organizării administrativ-teritoriale a României	65
3.2. Configurația administrativă actuală a României	73
3.3. Scenarii de regionalizare pentru România	80
Concluzii	90
Bibliografie	92

Romania's Regionalization and its National Security

Summary

• Foreword • Conceptual approach * *What is regionalization?* * *Regionalization, regionalism and national security* • European regionalization models * *Regional statistics* * *National models* * *Euroregions, European grouping of territorial cooperation and macroregions* • The past, the present and the future of Romania's regionalization. Its impact upon national security * *History of Romania's administrative-territorial organization* * *Romania's current administrative configuration* * *Regionalization scenarios for Romania* • Conclusions • Bibliography

Abstract

The need to address an issue such as the influence of the regionalization process on Romania's national security derives from the importance given to this issue in recent years at national and European level. In this study, we start from the premise that any regionalization scenario affects both positive and negative Romania's security at all levels and in all areas of manifestations.

ARGUMENT

Necesitatea abordării unei teme precum influența procesului de regionalizare a României asupra securității naționale derivă din importanța acordată acestui subiect în ultimii ani atât la nivel național, cât și la nivel european.

Acest subiect este cu atât mai interesant cu cât regionalizarea coexistă cu globalizarea, un proces ce, la o analiză succintă și simplistă, pare a constitui exact opusul primului. Mai mult, nu putem să ne oprim asupra regionalizării fără a aduce în discuție concepte precum regionalism, regiune, regiuni de dezvoltare, euroregiuni, conștiință și identitate regională etc., conturându-se, astfel, un cadru teoretic vast și provocator.

În acest studiu pornim de la ipoteza că orice scenariu de regionalizare a României influențează simultan pozitiv și negativ securitatea la toate nivelurile și în toate domeniile sale de manifestare.

Pentru a demonstra această idee de bază, vom analiza în detaliu vastul cadru teoretic în care este cuprinsă tema de față, oprindu-ne asupra definițiilor numeroase ale conceptelor enumerate mai sus, precum și asupra relațiilor dintre regionalizare și regionalism în contextul globalizării, cu accent pe provocările de securitate născute de aici. De asemenea, vom analiza desfășurarea procesului de regionalizare la nivel european pe baza legislației existente și a unor succinte studii de caz. În final ne vom opri asupra realității românești unde vom aduce în discuție istoricul organizării teritorial-administrative, actuala formă de organizare, precum și câteva scenarii de regionalizare discutate în prezent la nivel național.

Pe parcursul întregului demers științific vom analiza dimensiunea de securitate a procesului de regionalizare, astfel încât să formulăm o concluzie pertinentă vis-à-vis de ipoteza principală a acestui studiu.

Capitolul 1 CADRU TEORETIC

Regionalizarea constituie una dintre caracteristicile principale ale lumii contemporane, ce nu are doar o dimensiune geografică, așa cum ar părea la nivelul cunoașterii comune, ci și alte dimensiuni – economică, politică și de securitate – ce sunt interconectate. De asemenea, regionalizarea coexistă cu globalizarea, ceea ce poate părea imposibil dacă ar fi luate în considerare *grosso modo* cele mai popularizate definiții ale celor două procese. Mai mult, regionalizarea există nu numai în plan național, ci și internațional în strânsă legătură cu regionalismul, dar cu care nu este întotdeauna în armonie. Așadar, procesul de regionalizare se dovedește a fi complex și nuanțat, ceea ce determină necesitatea realizării unei analize aprofundate la nivel teoretic înainte de a cerceta implicațiile acestuia asupra securității naționale.

1.1. Ce este regionalizarea?

Johann-Heinrich von Thünen, economist german din secolul al XIX-lea, este considerat primul teoretician al economiei regionale, pentru dezvoltarea teoriei localizării activităților. Teoria sa este creată în jurul noțiunii de *stat izolat*, înconjurat de sălbăticie și lipsit de munți și râuri, unde există câteva inele concentrice de exploatare agricolă a terenului cu centrul în unicul oraș al acestui model. Conform lui von Thünen, terenul agricol cel mai apropiat de centru va fi cel mai profitabil, chiar dacă produsele sunt perisabile sau dificil de transportat, iar pe măsură ce distanța față de centru crește, terenul va fi folosit pentru producerea unor produse mai puțin profitabile, dar ușor de transportat. Chiar dacă această teorie a fost publicată în anul 1826, Europa și Statele Unite ale Americii încă folosesc modele

agricole ce reflectă supozițiile lui von Thünen¹.

Această teorie a fost completată și dezvoltată ulterior de alți teoreticieni, precum Wilhelm Georg Friedrich Roscher (1817-1894, economist german care a pus bazele economiei politice), Wilhelm Launhardt (1832-1918, economist și matematician german), Achille Loria (1857-1943, economist politic italian, creatorul teoriei deterministe a dezvoltării economice), Alfred Weber (1868-1958, economist german care a pus bazele geografiei economice moderne), François Perroux (1903-1987, economist francez care a introdus ideea polilor de creștere economică), John Friedmann (1926, profesor austriac, creator al modelului de dezvoltare regională în patru stadii de la centru către periferie).²

În prezent, regiunea și regionalizarea sunt noțiuni folosite adesea în discuțiile despre dezvoltare, în special în ceea ce privește sfera economică a vieții sociale.

1.1.1. Regiunea și regionalizarea – delimitări conceptuale

Regiunea reprezintă în primul rând un spațiu fizic sau un teritoriu ce, datorită proceselor de globalizare și integrare europeană, a căpătat o importanță deosebită în științele politice și economice³, dar și în geografie, unde deține un loc principal.

¹ CROSIER, Scott, *Johann-Heinrich von Thünen: Balancing Land-Use Allocation with Transport Cost*, Center for Spatially Integrated Social Science, URL: <http://www.csiss.org/classics/content/9>.

² HURJUI, Marcela Cristina, *Teorii ale dezvoltării regionale*, în „The USV Annals of Economics and Public Administration”, Vol. 6/2006, Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, pp. 62-67, URL: <http://www.seap.usv.ro/annals/ojs/index.php/annals/article/viewFile/66/66>.

³ Noțiunea de *regiune* comportă mai multe sensuri, după cum reiese din *Dicționarul explicativ al limbii române* (Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998): 1. Întindere mare de pământ mai mult sau mai puțin omogenă, dintr-o țară sau de pe glob, care prezintă caractere comune; ținut, zonă. 2. Unitate administrativă și teritorială în România (între 1950 și 1968) alcătuită din raioane și din unul sau mai multe orașe importante. 3. Porțiune determinată a unei ființe sau a unui obiect.

Începând cu secolul al XIX-lea și până la sfârșitul secolului trecut, a predominat o abordare realistă asupra problematicii regiunii bazată pe ideea conform căreia regiunile sunt „recipiente” în care toate elementele fizico-geografice și umane formează un „întreg” natural⁴. Începând cu anii '90, regiunea a căpătat noi valențe, de construct social, rezultat al acțiunii și interacțiunii dintre indivizii umani. Astfel, pe de o parte regiunea este privită ca spațiu al activităților economice și politico-administrative constituit prin acțiunile oamenilor (indivizi, grupuri) și organizațiilor (întreprinderi, asociații, organisme administrative), iar pe de altă parte se consideră că regiunile sunt constituite și există prin intermediul procesului de comunicare, fiind constructe mentale de entități spațiale⁵. Se poate afirma că factorii ce definesc o regiune pot fi atât naturali, cât și umani, atât reali, cât și mentali, iar această larghețe a sferei de definire determină și un anumit grad de ambiguitate al conceptului.

Conform lui Klaus Roth, conceptul regiune este bazat pe omogenitate internă și eterogenitate externă, iar numărul criteriilor ce o definesc este foarte mare⁶. Criteriile de definire a regiunii pot fi împărțite în două categorii: criterii obiective sau *hard* și criterii subiective sau *soft*. Criteriile obiective includ elemente, factori și funcții tangibile, date precum: morfologia

⁴ WARDENGA, Ute; Judith MIGGELBRINK, *Zwischen Realismus und Konstruktivismus: Regionsbegriffe in der Geographie und anderen Humanwissenschaften*, 1998, p. 35, apud ROTH, Klaus, *What's in a Region? Southeast European Regions between Globalization, EU-Integration and Marginalization*, în ROTH, Klaus și Ulf BRUNNBAUER (coord.), „Region, Regional Identity and Regionalism in Southeastern Europe. Part I”, The International Association for Southeast European Anthropology (InASEA), Berlin, 2007, p. 20.

⁵ BLOTEVOGEL, Hans Heinrich, *Auf dem Weg zu einer „Theorie der Regionalität”*: Die Region als Forschungsobjekt der Geographie, 1996, p. 59, apud ROTH, Klaus, *op. cit.*, 2007, p. 20.

⁶ ROTH, Klaus, *op. cit.*, Berlin, 2007, p. 21.

naturală, economia, infrastructura, tipul de unitate politică, istoria, religia, limba, etnia, cultura populară etc. Criteriile subiective se referă la aspectele legate de viața de zi cu zi și interacțiunile sociale, regiunile definite pe baza unor astfel de criterii, fiind expresii spațiale ale faptelor sociale și mentale ce oferă individului uman sentimentul de familiaritate și securitate⁷.

În acest context sunt identificate patru niveluri de dimensiuni care pot fi denumite regiune⁸:

– *microregiunea* - unitate de dimensiunea unei zone relativ mici, adesea în jurul unui oraș. Acest spațiu este important deoarece se poate afirma că are valoarea unui teritoriu primar al interacțiunilor și experienței cotidiene ale indivizilor. În Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică al UE (NUTS), acest tip de regiuni pot fi identificate drept NUTS 3 (populație între 150.000 și 300.000 locuitori)⁹;

– *regiunea medie (mezo regiune)* - o zonă de dimensiune mai mare ca un oraș sau district, dar mai mică decât o țară. O astfel de regiune are o denumire și istorie proprii și există distinct în memoria colectivă a popoarelor, precum Kosovo, Banat, Poloponez, Istria etc. În unele cazuri, cum ar fi Muntenegru, o regiune medie a devenit o națiune de sine-stătătoare, în timp ce în alte cazuri, cum ar fi Banat sau Istria, regiunea istorică face parte dintr-un stat mai mare. Conform Nomenclaturii NUTS, acest tip de regiune este încadrat fie ca NUTS 2 (800.000–3.000.000 locuitori), fie ca NUTS 1 (3.000.000–7.000.000 locuitori);

– *macroregiunea* - dimensiunea sa este între cea a unei

⁷ GREVERUS, Ina-Maria, *Der territoriale Mensch*, 1972 și *Auf der Suche nach Heimat*, 1979, apud ROTH, Klaus, *op. cit.*, 2007, p. 22.

⁸ ROTH, Klaus, *op. cit.*, Berlin, 2007, pp. 17-43.

⁹ European Commission, EUROSTAT, *Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2010/EU-27*, Office for Official Publications of the European Union, Luxemburg, 2011, p. 6.

națiuni și cea a unui continent. Exemple sunt: Europa de Sud-Est, Regiunea Baltică, Scandinavia etc.;

– *regiunea la nivel global* - în special în discursul politic, zone foarte mari, continente sau chiar mai mari sunt numite regiuni: Regiunea Mării Negre, Regiunea Mediteraneană, Regiunea Golfului, Orientul Apropiat etc.

Din analiza acestei clasificări propuse de Klaus Roth, putem concluziona că, spre deosebire de conceptele clar definite precum națiune sau stat, regiunea este un termen cu un conținut neclar: oricare ar fi dimensiunea sa, regiunea este întotdeauna o entitate aflată între alte două, atât în plan fizic, cât și în plan conceptual. Regiunea poate fi în același timp și expresie a voinței politice (limitele sale sunt stabilite în funcție de sarcinile caracteristice anumitor comunități teritoriale, în conformitate cu numărul populației care poate îndeplini aceste sarcini, dar și cu factorii istorici și culturali specifici), dar și o unitate funcțională de analiză (zone grupate pe baza unor criterii geografice sau socio-economice).

Complexitatea definirii regiunii a fost enunțată și de către geograful și profesorul american John Fraser Hart, care afirmă că nu există o accepțiune standard pentru regiune, acestea constituind „dispozitive artistice subiective” ce sunt definite conform utilizatorului individual¹⁰. În concepția lui Hart, nu există legi universale pentru recunoașterea, delimitarea și descrierea regiunilor, întrucât acestea sunt construite, deconstruite și reconstruite prin interacțiunile dintre diverși actori sociali ca răspuns la schimbările intervenite în mediul lor intern și extern în cursul urmăririi scopurilor lor comune. Astfel, construcția regiunilor apare ca parte a transformării continue a sistemului internațional, ele născându-se, menținându-se și, eventual, încetând să existe.

¹⁰ HART, John Fraser, *The Highest Form of the Geographer's Art*, în „Annals of the Association of American Geographers”, Vol. 72, No. 1 (Mar., 1982), pp. 1-29, URL: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2563222.pdf?acceptTC=true>, p. 21.

Anne Gilbert, geograf canadian, identifică trei abordări principale referitoare la regiune: regiunea ca răspuns local la procesele capitaliste, regiunea ca punct de identificare și regiunea ca mediu al interacțiunilor sociale¹¹. Prima abordare este politico-economică și definește regiunea ca organizare spațială a proceselor sociale asociată cu modul de producție: regionalizarea diviziunii sociale a muncii, regionalizarea procesului de acumulare de capital, regionalizarea reproducerii forței de muncă a cărei logică leagă piețele de muncă de organizarea spațială a populației, regionalizarea proceselor politice și ideologice de dominare folosite pentru a menține relațiile sociale de producție. Cea de-a doua abordare, mai puțin folosită, afirmă că principalul obiect de analiză al studiilor regionale este cultura, regiunea fiind definită ca un set specific de relații culturale între un grup și anumite spații (este o însușire simbolică a unui spațiu de către un grup și un element component al identității acestuia). În fine, regionalizarea ca mediu al interacțiunilor sociale presupune existența unui mediu ce joacă un rol-cheie în producerea și reproducerea interacțiunilor sociale în toate aspectele vieții, de la economie la cultură.

Aceste din urmă abordări ale regiunii pot fi încadrate în ceea ce se numește *reinventarea regiunii*¹² prin interpretări critice, ce au fost dezvoltate în special începând cu anii '80. Regiunea devine astfel mai mult decât o unitate spațială preexistentă, fiind definită ca un construct social creat prin intermediul practicilor și discursurilor politice, economice,

¹¹ GILBERT, Anne, *The new regional geography in English and French-speaking countries*, în „Progress in Human Geography”, No. 12/June 1988, pp. 208-228, URL: ftp://ftp.geog.umd.edu/pub/pnoojipa/outgoing/TURNER_PAPERS/1988,%20The%20new%20regional%20geography%20in%20english%20and%20french-speaking%20countries.pdf.

¹² PAASI, Anssi, *Re-constructing regions and regional identity*, Nethur lecture, 7 November 2000, Nijmegen, The Netherlands, URL: <http://socgeo.ruhosting.nl/colloquium/Paasi1.pdf>.

culturale și administrative. Apariția și existența unei regiuni constituie un proces de instituționalizare a acesteia prin patru etape simultane: formarea profilului teritorial, a celui simbolic și a celui instituțional, precum și statornicirea sa ca entitate în sistemul regional și conștiința socială a populației respective¹³. Prin acest proces, o unitate teritorială va căpăta o poziție bine stabilită în structura spațială și va fi identificată în practicile instituționalizate politice, economice, culturale și administrative, dar și în conștiința socială. La rândul lor, regiunile pot deveni instrumente sau vehicule de putere importante ce modelează ele însele spațiul guvernării, economiei și culturii.

Așadar, regiunile au propria lor dinamică internă. Din acest punct de vedere, se poate vorbi despre regiune la trei niveluri: la nivel național - regiuni în interiorul granițelor unui stat, la nivel continental - regiuni ce unesc zone din state diferite și la nivel global - regiuni ce unesc mai multe state din același areal geografic (Balcani, Orientul Mijlociu etc.). În cele ce urmează ne vom opri asupra primelor două categorii de regiuni, deoarece acestea au un rol direct în realizarea și menținerea securității naționale.

Ca instrument sau vehicul de putere, regiunea, conform definiției propuse de Adunarea Regiunilor Europene (ARE), reprezintă „organismul teritorial de drept public stabilit la nivel imediat sub cel al statului și înzestrat cu auto-guvernare politică”¹⁴. Regiunea, în aceeași accepție, trebuie să fie recunoscută în Constituția națională sau în legislație, fiindu-

¹³ Ibidem.

¹⁴ Adunarea Regiunilor Europene (ARE) este cea mai mare rețea independentă a autorităților regionale din Europa lărgită, aducând împreună peste 270 de regiuni, din 34 de țări, și 16 organizații interregionale. Definiția *regiunii* este preluată din Declarația asupra regionalismului în Europa, documentul de bază al ARE (AER, *Declaration on Regionalism in Europe*, p. 4, URL: http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/DR_GB.pdf).

garantate autonomia, identitatea și structurile de putere. Regiunea ar trebui să aibă propria Constituție, statut de autonomie sau altă lege care să fie parte a legislației statului respectiv. Astfel, regiunile din același stat pot avea statute diferite, păstrându-și caracteristicile istorice, politice, sociale sau culturale. Regiunea este expresia unei identități politice distincte ce poate lua forme politice foarte diferite, reflectând voința democratică a fiecărei regiuni. În ceea ce privește domeniile în care o regiune își poate exercita puterea, ARE identifică următoarele: politica economică regională; politica regională de planificare, construire și locuire; infrastructurile de telecomunicații și transport; energie și mediu; agricultură și piscicultură; educație, universități și cercetare; cultură și media; sănătate publică; turism, timp liber și sport; poliție și ordine publică.

Pe lângă aceste caracteristici, ARE stabilește o serie de recomandări¹⁵ ce pot fi considerate, în același timp, elemente specifice regiunii:

- are statut legal deplin;
- structura de bază este formată din adunare reprezentativă și organism executiv;
- alocarea puterilor între stat și regiuni este statuată în Constituția națională sau în legislație în conformitate cu principiile descentralizării politice și subsidiarității;
- aplicarea legislației naționale, direct sau prin delegare, este responsabilitatea regiunii;
- deciziile și măsurile luate de stat care afectează interesele regionale (de exemplu, cele din sfera financiară) nu pot fi adoptate fără acordul regiunilor vizate;
- finanțarea este guvernată de principiile economiei,

¹⁵ Recomandările rezultate la întâlnirea ARE din 1996 sunt formulate în conformitate cu *Carta Europeană a Autogovernării Regionale - proiect* (Consiliul European, 1996) și *Carta Comunitară pentru Regionalizare* (Parlamentul European, 1988).

eficienței și eficacității folosirii resurselor și serviciilor, dar și de principiul transparenței în procesul decizional bugetar;

- deține un rol decisiv în formularea legislației financiare la nivel național;

- resursele financiare constau în mare parte din taxele transferate parțial sau total de către stat și din taxele proprii;

- primește venitul necesar în funcție de performanțele și funcțiunile sale;

- poate aplica pentru finanțare prin creditare în condițiile stabilite prin lege;

- în domeniul financiar se aplică principiul solidarității ce presupune existența unor sisteme naționale de egalizare financiară. Egalizarea ia forma transferului de la stat către regiuni și între regiuni și este aplicabilă și la nivelul UE cu scopul reducerii inegalităților regionale și realizării coeziunii sociale și economice;

- joacă un anumit rol în cadrul organismelor legislative ale statului, iar acesta din urmă trebuie să facă aranjamentele necesare pentru a coordona participarea instituțiilor regionale în procesul decizional la nivel național (în cazul în care deciziile afectează regiunea);

- relațiile dintre stat și regiuni, dar și dintre regiuni se bazează pe principiile respectului reciproc, cooperării și solidarității;

- disputele dintre regiuni și stat sunt rezolvate prin proceduri judiciare sau arbitraj;

- poate semna acorduri cu alte regiuni din cadrul aceluiași stat;

- poate acționa la nivel internațional prin încheierea de tratate, acorduri sau protocoale ce sunt supuse aprobării guvernului central (acolo unde este cazul);

- poate promova cooperare internă sau transfrontalieră bilaterală și multilaterală cu alte regiuni în scopul realizării unor proiecte comune;

- existența unei regiuni, precum și a asocierilor de tip regional trebuie să fie recunoscută de către UE, în cazul statelor membre, permițându-le participarea activă la politicile regionale.

În ceea ce privește regiunile ce includ zone din state diferite, acestea se pot constitui în vederea atingerii unuia sau mai multor obiective și interese comune. Un exemplu este reprezentat de *euoregiuni*, o formă de cooperare transfrontalieră ce nu presupune crearea unui nou tip de guvern de această natură. Euroregiunile nu au puteri politice, iar activitatea lor este limitată la competențele autorităților locale și regionale constitutive (problematika euoregiunii va fi tratată pe larg în cadrul Capitolului 2).

1.1.2. Regionalizare și regionalism în contextul globalizării

Regionalizarea (procesul formării de regiuni) și regionalismul (tendința de a crea instituții și aranjamente regionale) își găsesc expresia în domeniile economic și de securitate, incluzând motivațiile convergente către ambele forme de integrare (economică și politică/de securitate). Unii dintre factorii care pot explica tendința către regionalismul economic („noul regionalism” al anilor ’80 - ’90) sunt efectele sfârșitului Războiului Rece, schimbarea balanței puterii economice în lume, efectele disproporționate ale globalizării și trecerea spre politici economice orientate spre exterior în multe părți ale lumii în curs de dezvoltare¹⁶.

Regionalizarea poate fi definită ca proces explicit, dar nu neapărat instituționalizat în mod formal, de adaptare a normelor statelor participante, proceselor decizionale, tipurilor de politici, conținutului politic, structurilor politice, economiei și

¹⁶ KACOWICZ, Arie M., *Regionalization, Globalization, and Nationalism: Convergent, Divergent, Or Overlapping?*, Working Paper #262 – December 1998, The Helen Kellogg Institute for International Studies, p. 10, URL: <http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/262.pdf>.

identității (la nivel de elită și la nivelul maselor) pentru a se alinia și a se modela în funcție de un nou set de priorități, norme și interese colective regionale, care poate el însuși să apară, să se dezvolte și să dispară¹⁷. Această definiție subliniază ideea de proces, nu pe aceea de rezultat al procesului, regionalizarea fiind un termen dinamic, ce implică fluiditate și mișcare, dar și o analiză pe mai multe niveluri. Din acest punct de vedere, sunt identificate cinci tipuri de regionalizare:

1. Regionalizarea structurată: o entitate complexă ce folosește politicile informale în ciuda instituționalizării profunde; nu există nici un hegemon; puterea, în multe domenii publice, este delegată unui nou centru (UE, Uniunea Africană).

2. Regionalizarea pentru dominare: o alternativă la regimul global stabilită de un hegemon regional/global cu scopul contracarării amenințărilor la adresa puterii sale, venite din partea altor procese de regionalizare sau din partea statelor; este axată pe o gamă restrânsă de problematici, cu accent pe comerț (NAFTA).

3. Regionalizarea pentru securitate: este axată pe probleme de securitate militară sau socio-economică; poate fi contiguă geografic sau transregională din punct de vedere al localizării membrilor (NATO, Parteneriatul Euro-Mediteranean).

4. Regionalizarea în rețea: constituie un răspuns al identității regionale la globalizare; poate căpăta o gamă semnificativă de puteri, dar se bazează în principal pe metodele de lucru noninstituționalizate sau interguvernamentale (ASEAN, Mercosur).

5. Regionalizarea unită: parteneriat strategic al unui proces de regionalizare cu un alt proces sau cu un stat important

¹⁷ WARLEIGH-LACK, Alex, *Studying regionalization comparatively*, în COOPER, Andrew F.; Christopher W. HUGHES și Philippe De LOMBAERDE (Eds.), „Regionalisation and Global Governance. The Taming of Globalization?”, Routledge, New York, 2008, p. 51.

din afara regiunii cu scopul deținerii unui avantaj economic sau de politică externă (APEC).¹⁸

Din clasificarea de mai sus reiese că denumirea de regionalizare poate fi aplicată oricărui caz de formare a unei regiuni transfrontaliere ce presupune existența unei legături între politică și economie și are ca factor cauzal problemele de securitate (nu neapărat securitate militară). Regionalizarea este procesul prin care se realizează instituirea unei capacități de acțiune autonomă, ce are ca obiectiv promovarea unui teritoriu, subnațional sau supralocal, prin mobilizarea mecanismului său economic și, dacă este cazul, a resorturilor de solidaritate locală sau regională, precum și a dezvoltării potențialului său¹⁹. Întrucât realitățile politice diferă de la stat la stat, chiar și în cadrul UE, în funcție de statutul juridic se poate formula o nouă tipologie a regionalizării²⁰:

1. Regionalizare administrativă: presupune delegarea de către stat a autorității către structurile subordonate guvernului sau organismele ce se constituie la nivel local, ale căror acțiuni sunt controlate de către stat, deși, în același timp, dispun de o anumită autonomie juridică; prin funcțiile și atribuțiile pe care le dețin, acestea au ca scop promovarea dezvoltării economice și regionale și de bazează pe mobilizarea colectivităților locale și a organizațiilor economice (exemplu: în Luxembourg, guvernul a delimitat patru regiuni ce nu au fost înzestrate cu autorități proprii din cauza suprafeței mici a statului).

2. Regionalizare prin intermediul colectivităților locale: se realizează pe baza cooperării între colectivitățile locale, ce dispun de atribuții extinse și de un larg câmp de acțiune; diferă de regionalizarea administrativă prin aceea că se înfăptuiește

¹⁸ Idem, p. 52.

¹⁹ PACESILA, Mihaela, *Regionalizarea în statele Uniunii Europene*, în „Administrație și management public”, nr. 3/2004, ASE București, URL: http://ramp.ase.ro/_data/files/articole/3_15.pdf, pp. 104-111.

²⁰ Ibidem.

prin intermediul instituțiilor descentralizate care acționează într-un cadru de putere propriu (exemple: Danemarca, Finlanda, Irlanda, Ungaria).

3. Descentralizare regională: se referă la constituirea unei noi colectivități teritoriale, regiunea, la un nivel superior celui al colectivităților teritoriale existente; regiunea capătă expresie instituțională specifică și formează o nouă categorie de colectivități teritoriale, care, deși au aceeași natură juridică ca și colectivitățile teritoriale existente, se disting printr-o circumscripție mai largă și prin competențele lor în materie de dezvoltare economică; se înscrie în ordinea constituțională a statului unitar, chiar dacă modifică organizarea teritorială (exemplu: în Franța există 26 de regiuni, exceptându-le pe cele externe, care se bucură de principiul liberei administrări a colectivităților teritoriale).

4. Regionalizare politică sau autonomie regională (regionalism instituțional): se caracterizează prin atribuirea puterii legislative unei adunări regionale, ce dispune de vaste competențe al căror conținut este definit și garantat prin Constituție sau printr-un text de natură constituțională, iar pentru exercitarea competențelor se constituie un executiv cu caracteristici de guvern regional; afectează structura statului și îi modifică Constituția; se diferențiază de statul federal prin aceea că regiunile nu reprezintă state, iar alcătuirea rămâne, în principiu, cea de stat unitar (exemple: Spania, Italia, Belgia).

5. Regionalizare prin intermediul autorităților federale: statul federal nu se opune statului-națiune, în multe cazuri constituind un mod de integrare națională; statele federale se nasc dintr-o uniune de state, care reprezintă, de fapt, entități politice ce prezintă o serie de particularități regionale și etnice (exemplu: Germania).

Se observă că regionalizarea implică o abordare de sus în jos, în sensul că statul poate recunoaște o identitate regională ca pe un teritoriu omogen ce poate participa la gestionarea

afacerilor proprii prin intermediul mecanismelor stabilite de către stat. În schimb, *regionalismul* este un fenomen mai complex, presupunând o abordare de jos în sus și existența unei conștiințe și a unei identități regionale.

Regionalismul a căpătat amploare în anii '90, deși unii autori îl identifică și în imperiile continentale existente până la Războaiele Napoleonice²¹ sau în protecționismul anilor '30²², când literatura, arta și arhitectura erau corelate cu identitatea și conștiința regională. Termenul *regionalism* a intrat în vocabularul relațiilor internaționale abia după cel de-al Doilea Război Mondial.

După sfârșitul Războiului Rece a fost adusă în discuție sintagma de *nou regionalism* ce implică o serie de caracteristici precum multidimensionalitate, complexitate, fluiditate, dar și o largă varietate de actori statali și nonstatali care adesea relaționează la nivel informal.²³ Raimo Väyrynen fixează apariția noului regionalism într-un cadru în care abordările tradiționaliste referitoare la sistemul regional centrat pe stat se confruntă cu concentrarea puterii militare și politice la nivelul anumitor actori internaționali și cu apariția rețelelor transnaționale construite pe baza unor legături economice și

²¹ TAVARES, Rodrigo, *The State of the Art of Regionalism: The Past, Present and Future of a Discipline*, UNU-CRIS e-Working Papers, W-2004/10, United Nations University Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS), Brugge, p. 7, apud MUSABAY, Pelgn, *The Process of Regionalization in the Black Sea Area: 1991-2010*, Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, 2010, p. 19, URL: <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12612876/index.pdf>.

²² PAASI, Anssi, *The resurgence of the "Region" and "Regional Identity": theoretical perspectives and empirical observations on regional Dynamics in Europe*, în „Review of International Studies”, Volume 35, Supplement S1, February 2009, British International Studies Association, pp. 121-146.

²³ SÖDERBAUM, Fredrik; Timothy M. SHAW (eds.), *Theories of New Regionalism*, Palgrave-Macmillan, London, 2003, apud PAASI, Anssi, *op. cit.*, 2009, p. 127.

identității culturale.²⁴ Așadar, în contrast cu regionalismul din perioada Războiului Rece, noul regionalism aduce în atenție și o dimensiune de securitate. Anterior căderii Zidului Berlinului, bipolaritatea și cursa înarmării au creat efecte contextuale ce au contribuit la nașterea și dezvoltarea unui sistem semiglobal²⁵ în care sistemele de securitate existau la nivel local, însă erau eclipsate de controlul puterilor cu influență în spațiile respective. Sfârșitul Războiului Rece a redus efectele sistemului semiglobal asupra dinamicii regionale în sfera securității și asupra procesului decizional național. Astfel, dispariția clivajului bipolar a determinat restabilirea suveranității regionale și dezvoltarea câtorva puteri regionale al căror rol este de a furniza ordine și stabilitate în regiune.²⁶

Noul regionalism apare, astfel, ca o formă multidimensională de integrare ce include aspecte economice, politice, sociale și culturale și avansează spre crearea unor regimuri de liber schimb regional sau unor alianțe de securitate.²⁷ Studiile de specialitate afirmă că noul regionalism este diferit de cel anterior prin sfera de acțiune, actori, motivație, structură și relația cu globalizarea:

Nr. crt.	Elemente de diferențiere	Regionalismul clasic	Noul regionalism
1	Sfera de acțiune	Unidimensională: economie sau securitate	Multidimensională: economie, societate, mediu, securitate, cultură etc.
2	Actori	Statul națiune	Guvernele regionale, actorii nonstatali, autoritățile locale, societatea civilă, mediul de afaceri

²⁴ VÄYRYNEN, Raimo, *Regionalism: Old and New*, în „International Studies Review”, Vol. 5, No. 1, March 2003, pp. 25-51, URL: <http://www.jstor.org/stable/3186488>.

²⁵ Idem, p. 28.

²⁶ Ibidem.

²⁷ MUSABAY, Pelgn, *op. cit.*, 2010, p. 21.

Nr. crt.	Elemente de diferențiere	Regionalismul clasic	Noul regionalism
3	Motivație	Evaluarea concretă a puterii, securității și intereselor statelor națiune	Crearea condițiilor pentru liberalizare economică și politică; consolidarea stabilității și securității în regiune; dezvoltarea relațiilor multilaterale cu alți actori
4	Structură	Apartenență clară la un anumit bloc politico-militar, ca rezultat al bipolarismului	Este posibilă participarea unui actor la mai multe grupări diferite
5	Relația cu globalizarea	Dominată de bipolarism	Simultan atât de susținere reciprocă, cât și de incongruență

Figura nr. 1: Diferențe între regionalismul clasic și noul regionalism²⁸

Noul regionalism subliniază importanța cooperării pentru dezvoltare care ar putea constitui cea mai sigură modalitate de reducere a conflictualității, promovare a păcii și continuare a promovării cooperării pentru dezvoltare. Criticii acestei abordări consideră că așteptările noului regionalism sunt nerealiste și ignoră dinamica internă și externă a fiecărei regiuni care se formează. Există și opinii conform cărora nu există nicio legătură directă între noul regionalism și pace, deoarece primul susține un proces de regionalizare format din niveluri de regionalitate, iar la fiecare dintre aceste niveluri interacțiunea dintre pace și regionalism se modifică.²⁹

Regionalismul implică existența unei conștiințe regionale,

²⁸ Figură rezultat al analizei următoarelor lucrări: MUSABAY, Pelgn, *op. cit.*, 2010; PAASI, Anssi, *op. cit.*, 2009; VÄYRYNEN, Raimo, *op. cit.*, 2003.

²⁹ TAVARES, Rodrigo, *The Contribution of Macro-regions to the Construction of Peace: a Framework for Analysis*, în “International Studies Association Forum”, 20 March 2004, Montreal, p. 9-15, apud MUSABAY, Pelgn, *op. cit.*, 2010, p. 24.

a unei identități regionale și a integrării regionale. Din perspectiva acestei abordări, la nivel teoretic sunt identificate trei etape principale ale procesului de formare a unei regiuni:

- apariția conștiinței regionale;
- dezvoltarea mișcărilor regionale sau a acțiunilor regionaliste;
- dezvoltarea instituțiilor regionale sau a puterilor regionale în statele federale.³⁰

Aceste etape ilustrează faptul că regionalismul reprezintă conștientizarea intereselor comune de către populația care trăiește într-o regiune, a existenței diferențelor între aceasta și alte regiuni învecinate și a dorinței respectivei comunități de a fi responsabilă de soluționarea problemelor specifice care, consideră ea, nu pot fi rezolvate de către stat. Specialiștii afirmă că regionalismul ia naștere și din conștientizarea dezechilibrelor regionale, mai ales în plan economic și social. Astfel, în prima etapă sunt identificate în interiorul statelor acele comunități care au formată o conștiință regională, apoi sunt stabilite problemele pe care acestea le pot rezolva în mod direct, iar în ultima etapă sunt create instituțiile administrative locale și regionale.³¹

Alți teoreticieni ai regionalismului identifică patru etape în formarea unei regiuni, incluzând și una de constituire a formei teritoriale.³²

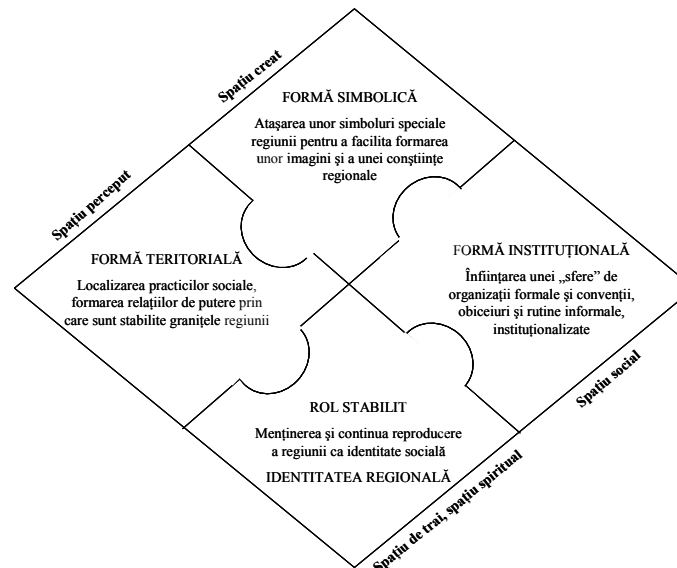

Figura nr. 2: Etape și forme ale procesului de formare a unei regiuni³³

Primul stadiu se referă la dezvoltarea practicilor sociale prin intermediul cărora regiunii i se stabilesc granițele și va fi identificată ca unitate distinctă în structura spațială a societății. Spațiul poate fi delimitat clar (regiune administrativă) sau vag, vorbindu-se despre ideea unei regiuni și despre elemente variate ale structurii de așteptări (natură, cultură, stereotipuri etc.). Aceste granițe sunt esențiale pentru apariția și dezvoltarea unei conștiințe regionale.

În cursul creării unei forme simbolice, conceptuale a regiunii, vor fi stabilite anumite structuri ale simbolisticii teritoriale, cum ar fi numele/denumirea regiunii. Apariția semnificației simbolice a regiunii depinde de relațiile dintre practicile instituționale și cele individuale. Forma conceptuală și simbolică a regiunii consfințește un sistem de diferențiere a regiunii respective de alta și constituie cadrul de referință în

³⁰ GHIOLȚAN, Călin Sabin, *Legătura dintre regiunea administrativă și politica regională*, în „Revista Transilvană de Științe Administrative” nr. 2(22)/2008, p. 27.

³¹ Idem, p. 28.

³² LEFEBVRE, Henri, *Production of space*, Oxford: Blackwell, 1991 și PAASI, Anssi, *The institutionalization of regions: a theoretical framework for the understanding of the emergence of regions and the constitution of regional identity*, Fennia 164, 1986, apud KNAPP, Wolfgang, *Regional identity – a conceptual framework*, în „A Sense of Place”, ILS – Research Institute for Regional and Urban Development, 2003.

³³ Ibidem.

care structurile de așteptări sunt integrate și reproduse.

Cea de-a treia etapă se desfășoară, de fapt, concomitent cu celelalte două deoarece apariția instituțiilor este legată de stabilirea unui nume și a altor simboluri teritoriale ale regiunii. Expansiunea și dezvoltarea instituțiilor țin, în schimb, de menținerea imaginii regiunii și, astfel, au o importanță crucială pentru reproducerea conștiinței regionale. Instituțiile care se dezvoltă în această etapă nu sunt doar formale, ci și informale, precum practicile locale în sfera politică, economică sau administrativă.

Cea de-a patra etapă privește continuarea procesului de instituționalizare după ce statutul regiunii a fost stabilit în structura spațială a societății și în conștiința socială. Regiunea primește o identitate ce include nu doar resursele materiale (natură, teritoriu, cultură, sistem economic etc.), ci și o dimensiune mentală (imaginile care constituie împreună fundamentul structurilor de așteptări).³⁴ Este vorba despre identitatea regională ce conectează atât dimensiunea obiectivă a regiunii, cât și pe cea subiectivă ce cuprinde reprezentări individuale și colective. Sunt identificate astfel două componente ale identității regionale: identitatea regională a locuitorilor regiunii și imaginea identității regiunii. Identitatea regională a locuitorilor, conștiința regională, cuprinde, la rândul ei, două elemente principale: identificarea cu grupul sau comunitatea regională, ce se referă la locuitorii unei regiuni care au o opinie întemeiată pe așteptări sau pe date clare asupra propriului grup căruia îi aparțin, și rolul regiunii în ierarhia conștiinței regionale, adică identificarea cu o anumită regiune. Imaginea identității unei regiuni implică imagini subiective, ce sunt parte a conștiinței regionale, și imagini obiective, ce sunt clasificări științifice ale mediului fizic, cultural, social etc. Imaginile subiective în discuție aparțin atât celor din grup (locuitorii regiunii), cât și celor din afara regiunii. Aceste

³⁴ Idem, pp. 4-5.

dimensiuni ale identității regionale pot fi ilustrate astfel:

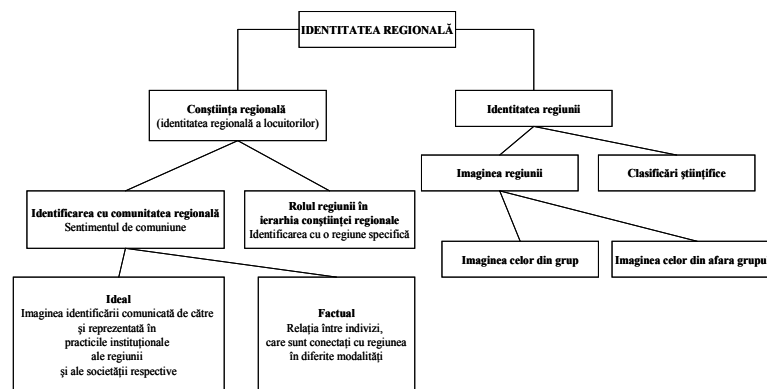

Figura nr. 3: Dimensiunile identității regionale³⁵

În prezent, regionalismul este corelat cu globalizarea și natura schimbătoare a politicilor globale. Din cele prezentate mai sus, se poate concluziona că regionalismul, deși este caracterizat de implicarea majorității guvernelor lumii, presupune o largă varietate de actori nonstatali. Aceasta determină existența unor forme diverse de guvernare regională formală și informală, precum și a unor rețele regionale în diverse domenii ale vieții sociale, de unde decurg două trăsături esențiale ale regionalismului contemporan: pluralismul și multidimensionalitatea.

Data fiind această complexitate ce caracterizează mediul de securitate, putem afirma că atât *regionalizarea*, cât și *regionalismul influențează securitatea națională în ambele sensuri: pozitiv și negativ*.

1.2. Regionalizare, regionalism și securitate națională

Perioada post-Război Rece este marcată de interesul tot mai mare asupra modalității în care regionalismul afectează

³⁵ Ibidem.

structurile și procesele securității internaționale. Deși unii analiști sugerează că dinamica regională este mai puțin importantă decât dinamica globală, alți experți afirmă că analiza la nivel regional este deosebit de importantă pentru înțelegerea problemelor de securitate contemporane. Există opinii care consideră că regionalismul este cadrul în care este studiat rolul din ce în ce mai mare pe care aranjamentele regionale îl joacă în sfera securității.³⁶

Formarea de regiuni, indiferent că este vorba despre rezultatul unui proces de sus în jos (regionalizare) sau de jos în sus (regionalism), presupune o serie de discuții asupra implicațiilor pe care le are asupra securității de la individ la grupările de state. Aceasta deoarece lumea contemporană se confruntă cu o serie de probleme apărute din fenomenele și procesele specifice secolului al XXI-lea, ce se fac resimțite la toate nivelurile sale de organizare. Este vorba despre globalizare, modificările demografice și schimbările climatice.³⁷

Globalizarea, chiar dacă este factorul declanșator al progresului științific și tehnologic, testează capacitatea regiunilor și statelor de a se adapta schimbărilor structurale și de a gestiona consecințele sociale ale schimbării. Globalizarea nu aduce în mod necesar integrare și stabilitate. De fapt, pe termen scurt și mediu, globalizarea pare să contribuie la generarea unor procese simultane ce creează tensiuni care, la rândul lor, modelează mediul de securitate:

- fragmentare - integrare;

³⁶ WILLIAMS, Paul D.; Jürgen HAACKER, *Regional Approaches to Conflict Management*, în CROCKER, Chester A.; Fen Olser HAMPSON; Pamela AALL (eds.) „Rewiring regional security in a fragmented world”, United States Institute of Peace, 2011, pp. 49-76.

³⁷ European Commission, *Commission Staff Working Document: Regions 2020. An Assessment of Future Challenges for EU Regions*, Brussels, 2008, URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf.

- localizare - internaționalizare;
- protecționism - liberalizare;
- centralizare - descentralizare.³⁸

Globalizarea sporește ritmul în care se desfășoară integrarea, dar, în același timp, furnizează un mediu favorabil tendințelor de dezintegrare sau fragmentare. Astfel, globalizarea creează un nou context pentru exercițiul formal sau informal al puterii naționale. Instituțiile regionale și internaționale, actorii nonstatali (în special corporațiile transnaționale și organizațiile nonguvernamentale) și chiar guvernele locale se folosesc de unele instrumente ale globalizării pentru a diminua monopolul statului-națiune asupra puterii. Parte a puterii este transferată către scena internațională, parte către nivelul local, iar parte este folosită de către ONG-uri și corporații pentru a putea influența politicile naționale. Specialiștii³⁹ remarcă faptul că în Europa, America Latină și Asia, acordurile economice regionale constituie expresii dominante ale relațiilor dintre state, conferind structurilor de acest nivel o personalitate „geopolitică”. Globalizarea conduce, de asemenea, la apariția unor noi reglementări internaționale și extinde rolul și statutul unor organizații precum Organizația Națiunilor Unite și Organizația Mondială a Comerțului. Prin urmare, sunt create noi instrumente pentru reglementarea diferendelor pe probleme economice, politice sau de securitate.

Totuși, în afara comunității transatlantice, astfel de aranjamente regionale de securitate se dezvoltă mult mai încet și există pericolul de a rămâne informale și prea flexibile pentru

³⁸ Pentru detalii, vezi SARCINSCHI, Alexandra, *Globalizarea insecurității. Factori și modalități de contracarare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

³⁹ KUGLER, Richard L.; Ellen L. FROST (coord.), *The Global Century. Globalization and National Security*, Institute for National Strategic Studies from National Defence University, SUA, 2002.

a avea un puternic caracter normativ.

În ansamblu, globalizarea conduce la o nouă structură internațională, divizată între acele țări care sunt integrate în economia globală și cele care fie sunt lăsate în urmă, fie se opun normelor internaționale. Acest nou sistem internațional reprezintă, pentru optimiști, speranța pentru extinderea globală a democrației, economiei de piață și cooperării multilaterale internaționale, în timp ce pesimiștii îl percep drept un sfârșit adus de crizele economice și noile forțe geopolitice și socioculturale polarizante. Un astfel de colaps economic mondial ar putea declanșa extinderea naționalismului extremist, protecționismului accentuat, conflictelor regionale și, în final, dezordinea globală. Scenariul mult mai moderat este cel în care lumea va rămâne așa cum este în prezent, împărțită între Nordul bogat și Sudul sărac.

Modificările demografice ale populației lumii reprezintă o altă problemă importantă ce influențează securitatea la toate nivelurile sale de dezvoltare. Cele mai vulnerabile sunt regiunile aflate în proximitatea altor zone mai sărace, deoarece primele sunt puternic afectate de presiunile exercitate de fenomenul migrației. Totuși, deși mișcarea populației peste graniță în căutarea unor oportunități mai bune este o caracteristică atât a regiunilor mai puțin dezvoltate, cât și a celor cel mai puțin dezvoltate, tiparele migrației internaționale devin din ce în ce mai complexe. Un mare număr de regiuni cel mai puțin dezvoltate sunt în același timp regiuni de origine, dar și de destinație datorită condițiilor favorabile pentru angajarea forței de muncă temporare, ducând astfel la creșterea mobilității acestora.⁴⁰ Din păcate, statisticile referitoare la migrație oferă date asupra țărilor și mai puțin asupra regiunilor, însă putem afirma că provocările de securitate la nivelul țărilor sunt similare cu cele la nivelul regiunilor. Acestea își au originea în

⁴⁰ Pentru detalii, vezi SARCINSCHI, Alexandra, *Migrație și securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

special în diferențele de natură etnică și religioasă dintre populația țării/regiunii de destinație și imigranți, dar și în nivelul scăzut de trai al acestora din urmă, determinat de accesul dificil la locurile de muncă din acea țară/regiune. De asemenea, imaginea nefavorabilă pe care cetățenii țării/regiunii respective o au despre noii sosiți, care le „invadează” și „amenință” comunitățile, constituie adesea o sursă de tensiuni. Cu toate acestea, nu trebuie subestimat rolul imigranților ca factori de securitate, mai ales în domeniul economic. Nu sunt puține țările/regiunile europene care, în urma angajării legale sau ilegale a străinilor în diferite sectoare ale economiei, au înregistrat o mărire substanțială a produsului intern brut și, drept urmare, o creștere semnificativă a nivelului de trai al cetățenilor lor⁴¹.

O altă provocare de securitate ce ține de sfera demografică este constituită de categoria persoanelor dislocate intern care modifică profilul demografic al unei țări/regiuni. Persoanele dislocate intern (PDI) reprezintă, conform ONU, acele persoane sau grupuri de persoane care au fost forțate sau obligate să se refugieze sau să părăsească locuințele sau locurile de rezidență, în special ca urmare a sau pentru a evita efectele unui conflict armat, situațiilor de violență generalizată, violării drepturilor omului sau dezastrelor naturale sau antropice, și care nu traversează granițele unui stat recunoscut la nivel internațional.⁴² Principala preocupare legată de PDI se referă la aceea că răspunsul inadecvat la situațiile ce implică dislocarea masivă de persoane poate constitui un catalizator pentru instabilitate regională și, în unele cazuri, poate determina apariția unor nemulțumiri la nivel individual, persoanele respective devenind vulnerabile extremismul internațional.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Guiding Principles on Internal Displacement*, United Nations, 2004, p. 1, URL: <http://www.unhcr.org/43ce1cff2.html>.

Cel de-l treilea fenomen ce influențează semnificativ nu doar actualul mediu de securitate, ci și viitorul întregii planete este constituit de *schimbările climatice*. Temperatura medie globală a crescut în ultimul secol cu 0,74°C, iar experții afirmă că aceasta este cea mai puternică tendință ascendentă din istoria planetei, ce va continua și chiar se va accelera. Cele mai optimiste estimări indică faptul că Pământul s-ar putea încălzi pe parcursul secolului al XXI-lea cu 3°C, în special din cauza factorul antropic reprezentat de gazele cu efect de seră, dintre care cel mai important este dioxidul de carbon. Acestea rețin căldură în atmosferă, rezultând creșterea în ansamblu a temperaturilor globale care sunt susceptibile să deturneze modelele climatice obișnuite.

Într-o ierarhie a ultimilor 150 de ani, cei mai călduroși au fost ultimii 11, încălzirea afectând deja toate continentele și oceanele.⁴³ Impactul schimbărilor climatice variază în funcție de regiune, cele mai semnificative efecte constatându-se în zona arctică, în deltele asiatică, în statele în curs de dezvoltare din insulele mici și în Africa Sub-Sahariană. Schimbările climatice vor restrânge resursele de apă, deja suprasolicitate de cererea din agricultură, industrie și mediul urban. Temperaturile în creștere vor micșora straturile de zăpadă de pe vârfurile montane și vor amplifica evaporarea, alterând astfel disponibilitatea sezonieră a apei. În ansamblu, țările în curs de dezvoltare sunt extrem de vulnerabile în fața acestor riscuri.

În acest domeniu, organizarea politică pe regiuni facilitează răspunsul la asemenea provocări, timpul de reacție scăzând, iar resursele necesare fiind mobilizate mai eficient.

Pe lângă aceste provocări de securitate mai pot fi subliniate două: criza economico-financiară din ultimii ani și problematica energetică.

⁴³ Centrul de informare ONU pentru România, *Schimbările climatice – o problemă globală*, 2012, URL: http://www.onuinfo.ro/resurse/schimbari_climatice.

Declanșarea crizei economico-financiare globale în anul 2008 a pus capăt unei perioade de peste 20 de ani în care noua arhitectură a sistemului de relații internaționale, globalizarea și liberalizarea piețelor și a sistemului financiar au avut efecte benefice asupra economiei în general, asupra standardului de viață al populației în special. Astfel, comerțul global s-a extins pe măsură ce mediul de afaceri a devenit mult mai deschis față de risc, piețele s-au dezvoltat pe măsură ce circulația capitalurilor, tehnologiei și informațiilor a fost tot mai rapidă, iar populația a avut acces mult mai facil și aproape nelimitat la monedă străină și credite. Economiiile dezvoltate ale lumii au fost printre primele lovite de criza economico-financiară, majoritatea intrând în recesiune în a doua jumătate a anului 2008. Prin circuitele comerțului internațional și financiare, aceste slăbiciuni s-au propagat rapid spre țările în curs de dezvoltare și economiile în tranziție, ceea ce a dus la o descreștere globală.⁴⁴ Au fost înregistrate și situații paradoxale în care principalele țări beneficiare ale politicii de coeziune a UE – Grecia, Spania, Irlanda și Portugalia⁴⁵ – s-au confruntat violent cu criza datoriilor suverane, în contextul în care majoritatea statelor lumii resimt efectele crizei economico-financiare. Este evident faptul că aceste probleme afectează și entitățile regionale deoarece statul încă mai constituie principalul obiect de referință în relațiile internaționale, iar regiunile nu sunt complet independente de acesta.

În ceea ce privește problematica energetică, la începutul secolului al XXI-lea, securitatea energetică este pusă în pericol de șase mari amenințări: natura finită a resurselor de petrol și gaze naturale; schimbările globale ale climei; întreruperi ale fluxurilor de aprovizionare; costurile mari ale energiei pentru

⁴⁴ Pentru detalii, vezi BĂHNĂREANU, Cristian, *Influența factorului economic în realizarea securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

⁴⁵ European Commission, *op. cit.*, Brussels, 2008.

țările în dezvoltare; utilizarea veniturilor din energie pentru susținerea regimurilor nedemocratice; folosirea energiei ca instrument de presiune⁴⁶. Astfel, considerăm că lipsa unor măsuri adecvate pentru realizarea securității energetice poate conduce treptat la insecuritate în privința asigurării și aprovizionării regulate cu hidrocarburi al activităților economice, cu consecințe dintre cele mai dezastruoase, ceea ce întărește și mai mult valabilitatea enunțului: „nu energia este scumpă, ci lipsa de energie”. În acest joc, statul rămâne principalul actor, însă, ca și în cazul crizei economico-financiare, problemele în realizarea securității energetice sunt resimțite și la nivel regional.

Din cele de mai sus, putem sintetiza două tendințe principale.

Prima dintre ele se referă la provocările socio-economice: unele regiuni par a beneficia de pe urma globalizării, dar se confruntă cu riscul declinului demografic, în timp ce altele sunt vulnerabile la ambele provocări. Cel mai bun exemplu este cel a Uniunii Europene, unde regiunile localizate în centrul Franței, estul Germaniei, Suedia și Finlanda se confruntă cu succes cu provocările actualei crize economico-financiare, în timp ce majoritatea regiunilor din Europa de Sud-Est sunt vulnerabile la globalizare și la fenomenele asociate.

Cea de-a doua tendință subliniază faptul că schimbările climatice și problemele legate de energie vor influența în mod negativ toate regiunile lumii. În Europa, regiunile din zona mediteraneană par a fi cel mai vulnerabile la actualele schimbări climatice, în timp ce cele nordice și vestice sunt, în prezent, mai puțin afectate. În ceea ce privește energia, se remarcă o dependență ce urmează tipare naționale, fără o demarcație clară între regiuni, viitorul depinzând de capacitatea

⁴⁶ Dick Lugar, *Energy Security is National Security*, <http://lugar.senate.gov/energy/security/index.cfm>, apud BĂHNĂREANU, Cristian, *Securitatea energetică a României în context european*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, p. 13.

UE de a dezvolta o politică comună coerentă care să asigure funcționarea pieței interne și securitatea aprovizionării cu resurse.⁴⁷

⁴⁷ European Commission, *op. cit.*, Brussels, 2008.

Capitolul 2 MODELE EUROPENE DE REGIONALIZARE

Regiunea reprezintă din ce în ce mai mult un adevărat „actor” în procesele economice, politice, sociale și culturale. Europa nu mai este doar o sumă a statelor naționale componente, iar frontierele nu mai reprezintă o barieră de netrecut în calea schimburilor economice. În ultimii ani, regiunile au devenit un factor de forță în sens economic, astfel încât o „Europă a regiunilor” prinde din ce în ce mai mult contur.

Pentru a face față efectelor recente crize economico-financiare și a globalizării tot mai accentuate, regiunile ar trebui să se asocieze în ceea ce am putea numi regiuni strategice (euroregiuni, grupări europene de cooperare teritorială, macroregiuni). Dezvoltarea de sus în jos a acestor regiuni strategice ar trebui să aducă mai multă integrare, convergență și competitivitate la nivel comunitar.

2.1. Statistici regionale - NUTS

În urma cu aproximativ 40 ani, la nivelul Uniunii Europene s-a simțit nevoia de sistematizare statistică a teritoriului economic comunitar. Teritoriul economic al unei țări reprezintă teritoriul geografic administrat de un guvern, în cadrul căruia oamenii, bunurile și capitalul pot circula liber⁴⁸. Acesta include teritoriul, spațiul aerian național, apele teritoriale, depozitele naturale de petrol și gaze din apele internaționale și enclavele teritoriale din străinătate, precum reprezentanțele diplomatice și bazele militare.

⁴⁸ European Commission, Eurostat, *Glosary: Economic territory*, URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Economic_territory.

În acest sens, Eurostat a elaborat Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică (NUTS), prin care se urmărește o defalcare unitară, logică și coerentă a unităților teritoriale ale statelor europene membre în vederea elaborării unor statistici cât mai precise pentru comunitatea europeană⁴⁹. Clasificarea NUTS a fost utilizată în cadrul legislației UE încă din anul 1988, însă cadrul legal a fost pus la punct abia în 2003 prin adoptarea Regulamentului (CE) nr. 1059 al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea unui nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică⁵⁰. Ulterior, documentul a fost amendat prin Regulamentele (CE) nr. 105/2007 și nr. 105/2011 ale Comisiei, și modificat prin Regulamentele (CE) nr. 1888/2005 și nr. 176/2008 ale Parlamentului European și ale Consiliului, în urma aderării la Uniune a unor noi state.

Nomenclatorul NUTS a fost dezvoltat conform următoarelor principii⁵¹:

- *NUTS favorizează defalcările instituționale* – pentru a diviza teritoriul național în regiuni pot fi folosite criterii normative sau analitice:

- regiunile normative sunt expresia voinței politice, iar limitele lor sunt fixate în funcție de sarcinile alocate comunităților teritoriale, ținând cont de populația necesară pentru a duce la bun sfârșit sarcinile respective, în mod eficient și economic, și de diferiți factori istorici, culturali etc.;

⁴⁹ European Commission, Eurostat, *History of NUTS*, URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/history_nuts.

⁵⁰ *Regulamentul (CE) nr. 1059/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 mai 2003 privind instituirea unui nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică (NUTS)*, în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L154, 21.06.2003, capitol 14, volum 01, pp. 101-143, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:14:01:32003R1059:RO:PDF>.

⁵¹ European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2011, p. 5.

– regiunile analitice (sau funcționale) sunt definite conform cerințelor analitice și grupează zone pe bază de criterii geografice (altitudine sau tipul solului) sau socio-economice (omogenitate, complementarități sau polaritatea regiunilor economice).

- *NUTS favorizează unitățile regionale cu caracter general* și exclude unitățile teritoriale specifice unor anumite domenii de activitate (de exemplu, regiuni miniere, regiuni cu trafic feroviar, regiuni agricole etc.), ce pot fi folosite uneori de unele state membre, sau unitățile locale.

- *NUTS este o clasificare ierarhică pe trei nivele* ce împarte fiecare stat membru într-un număr de regiuni NUTS 1, care la rândul lor sunt împărțite într-un număr de regiuni NUTS 2 și așa mai departe.

Nomenclatorul împarte teritoriul economic al fiecărui stat membru al Uniunii în unități teritoriale de nivel NUTS 1, NUTS 2 și NUTS 3 pe baza unităților administrative existente în statul respectiv. În viziune comunitară, unitatea administrativă este definită ca o zonă geografică pentru care o autoritate administrativă este abilitată să ia decizii administrative sau strategice în conformitate cu cadrul juridic și instituțional al statului membru în cauză⁵². Dacă într-un stat membru nu există unități administrative de o dimensiune suficientă pentru un anumit nivel al NUTS, atunci NUTS-ul respectiv se constituie prin agregarea unui număr corespunzător de unități administrative existente alăturate, de dimensiuni mai mici. Agregarea se realizează pe baza unor criterii corespunzătoare, precum situația geografică, socio-economică, istorică, culturală sau de mediu. Unitățile astfel agregate vor fi denumite unități neadministrative.

⁵² Versiunea actualizată a *Regulamentului (CE) nr. 1059/2003*, p. 5, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1059:20080306:RO:PDF>.

Figura nr. 4: Harta NUTS 1 în Uniunea Europeană⁵³

NUTS 1 cuprind regiunile socio-economice majore cu o populație de 3-7 milioane de locuitori, la nivelul cărora se pot analiza anumite probleme regionale, precum efectele uniunii vamale și integrării economice.

⁵³ Wikipedia, *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*, 29 April 2010, URL: http://en.wikipedia.org/wiki/File:NUTS_1_regions_EU-27.svg.

Figura nr. 5: Harta NUTS 2 în Uniunea Europeană⁵⁴

NUTS 2 cuprind regiunile de bază cu o populație de 0,8 - 3 milioane de locuitori, unde pot fi aplicate politicile regionale ale UE, precum acordarea corectă de asistență din fondurile structurale. Astfel, cele 26 de regiuni franceze sunt puse pe același nivel cu cele 16 landuri germane, cu cele 12 provincii olandeze sau cu cele 45 comitate engleze, disparitățile accentuându-se și mai mult la nivelele administrative inferioare. Unele regiuni reprezintă construcții pur artificiale, generate de rațiuni statistice sau legate de integrarea europeană, altele sunt moștenirea unui trecut glorios și au constituit entități

⁵⁴ Wikipedia, *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*, 29 April 2010, URL: http://en.wikipedia.org/wiki/File:NUTS_2_regions_EU-27.svg.

teritoriale stabile pe parcursul a sute de ani⁵⁵.

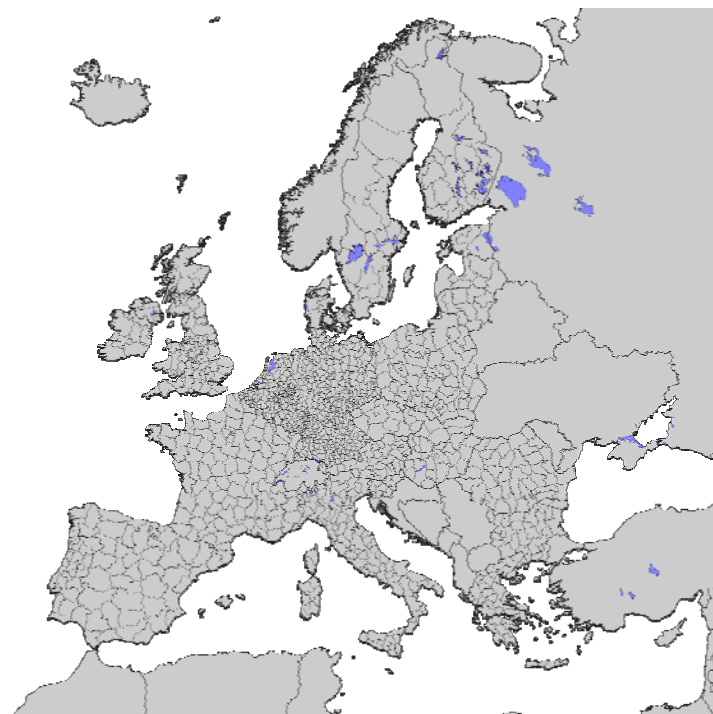

Figura nr. 6: Harta NUTS 3 în Uniunea Europeană⁵⁶

NUTS 3 cuprind regiuni de dimensiuni mai mici cu o populație de 150-800 mii de locuitori, care sunt eligibile pentru implementarea altor obiective prioritare, precum programele de cooperare transfrontalieră.

Statisticile *NUTS 2* și *NUTS 3* sunt utilizate și pentru întocmirea o dată la 3 ani a Raportului Comisiei privind

⁵⁵ SĂGEATĂ, Radu, *Regiunile Europei. Metodologie de analiză regională*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008, p. 35.

⁵⁶ Wikipedia, *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*, 12 June 2010, URL: http://en.wikipedia.org/wiki/File:NUTS_3_regions_EU-27.svg.

coeziunea economică, socială și teritorială.

Prin urmare, politica regională a Uniunii Europene se aplică cu precădere în NUTS 2 în vederea consolidării coeziunii economice, sociale și teritoriale, prin reducerea decalajelor de dezvoltare între diferitele regiuni și între statele comunitare. Fondurile structurale reprezintă mijloacele prin care UE determină remodelarea administrativă a statelor membre în vederea unei dezvoltări economice armonioase a Uniunii. În conformitate cu prioritățile stabilite prin Strategia Europa 2020, politica regională sprijină finanțarea unor proiecte specifice pentru regiuni și orașe, crearea de locuri de muncă, competitivitatea, creșterea economică, îmbunătățirea calității vieții și dezvoltarea durabilă⁵⁷. În perioada 2007-2013, politiciile de coeziune economică și socială i-a fost atribuit un buget de peste 347 miliarde euro pentru finanțarea celor trei obiective principale:

- *convergență* (circa 81,5% din fondurile disponibile) – sunt eligibile cele mai sărace regiuni NUTS 2, unde PIB-ul pe cap de locuitor este mai mic de 75% din media comunitară;
- *competitivitate regională și ocuparea forței de muncă*, (circa 16% din fonduri) – sunt eligibile pentru finanțare toate regiunile NUTS 1 și NUTS 2 care nu sunt acoperite de obiectivul convergență sau de asistența tranzitorie;
- *cooperare teritorială europeană* (circa 2,5% din fonduri), în special promovarea integrării echilibrate a teritoriului comunitar prin intermediul a trei componente:
 - cooperare transfrontalieră – sunt eligibile anumite regiuni NUTS 3;
 - cooperare transnațională – sunt eligibile 13 zone de cooperare;
 - cooperare interregională, inter-relaționare și schimbul

⁵⁷ European Commission, Eurostat, *Eurostat regional yearbook 2012*, eurostat Statistical books, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, p. 15.

de experiență – sunt eligibile toate regiunile din UE⁵⁸.

Pe lângă cele trei tipuri de NUTS, la un nivel și mai detaliat există unitățile administrative locale (LAUs), precum districtele și municipiile, dar care nu fac obiectul Regulamentului NUTS. LAU 1 (fostul NUTS 4) este definit pentru majoritatea statelor membre, cu excepția Austriei, Belgiei, Italiei, Letoniei, Olandei, României, Suediei și Spaniei. LAU 2 (fostul NUTS 5) cuprinde 120.419 de municipii sau unități echivalente⁵⁹ în toate cele 27 de state membre.

Prin urmare, LAUs acoperă nivelul microregiunilor, reprezentând nivelul de bază al politicii de dezvoltare teritorială. Astfel, microregiunea poate fi considerată o unitate administrativă locală în care se desfășoară majoritatea proceselor economice, sociale, administrative etc., scopul lor fiind să exprime intențiile comune legate nemijlocit de localități și dezvoltare zonală.

La 1 ianuarie 2012, clasificarea NUTS la nivelul celor 27 de state ale Uniunii Europene cuprindea 97 de regiuni NUTS 1, 270 de regiuni NUTS 2 și 1.294 de regiuni NUTS 3⁶⁰. Ca număr de NUTS, Germania este pe primul loc cu 16 NUTS 1, 38 NUTS 2 și 412 NUTS 3, urmată de Marea Britanie (12 – 37 – 139), Franța (9 – 26 – 100) și Spania (7 – 19 – 59), Polonia (6 – 16 – 66) și Italia (5 – 21 – 110). La polul opus se află Luxemburg și Cipru cu câte o regiune la toate cele trei niveluri, Malta (1 – 1 – 2), Estonia (1 – 1 – 5), Letonia (1 – 1 – 6) și Lituania (1 – 1 – 10).

Față de clasificarea din 2006, numărul de NUTS 1 a rămas neschimbat, dar au dispărut o regiune NUTS 2 și 9

⁵⁸ Pentru detalii vezi Uniunea Europeană, *Politica de coeziune 2007-2013. Comentarii și texte oficiale*, ianuarie 2007, Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, Luxemburg, 2007, pp. 7-25.

⁵⁹ European Commission, Eurostat, *Correspondence tables: National structures (EU)*, URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/correspondence_tables/national_structures_eu.

⁶⁰ Idem.

regiuni NUTS 3⁶¹, ceea ce relevă o anumită constanță în organizarea administrativ-teritorială a statelor Uniunii Europene. Modificări au apărut în:

- *Finlanda* – a scăzut numărul de NUTS 3 de la 20 la 19;
- *Germania* – a scăzut numărul de NUTS 2 de la 39 la 38 și de NUTS 3 de la 429 la 412;
- *Italia* – a crescut numărul de NUTS 3 de la 107 la 110;
- *Marea Britanie* – a crescut numărul de NUTS 3 de la 133 la 139.

Menținerea unui număr relativ constant de NUTS arată valabilitatea și eficiența implementării politicilor de dezvoltare regională în scopul creșterii economice și dezvoltării sociale echilibrate și durabile, al îmbunătățirii competitivității și reducerii decalajelor economice și sociale existente între statele comunitare.

Din punct de vedere al suprafeței, Uniunea Europeană înregistra la nivelul anului 2010 o medie de 45.400 km² pentru o regiune de tip NUTS 1 (față de 44.335 km² în 2006), 16.310 km² pentru NUTS 2 (față de 15.869 km²) și 3.400 km² pentru NUTS 3 (față de 3.300 km²)⁶². Țările nordice – Finlanda și Suedia – dispun de cele mai mari regiuni NUTS 1, cu o medie de 169.210 km² și respectiv 147.116 km², urmate la mare distanță de Cehia cu o medie de 78.867 km². Cele mai mari regiuni NUTS 2 se află în Finlanda (medie de 67.684 km²), Lituania (65.300 km²) și Letonia (64.559 km²), iar cele mai întinse regiuni NUTS 3 se găsesc în Suedia (medie de 21.017 km²), Finlanda (17.812 km²) și Letonia (10.760 km²). La polul opus se află statele membre mici ca suprafață. De exemplu, Malta este înregistrată cu o regiune NUTS 1 de 316 km², o

⁶¹ European Commission, Eurostat, *Regions in the European Union: Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2006/EU-27*, Office for Official Publications of the European Union, Luxemburg, 2007, p. 15.

⁶² European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2011, p. 11 și European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2007, p. 16.

regiune NUTS 2 de 316 km² și 2 regiuni NUTS 3 cu o medie de 158 km². Mai mult, întregul teritoriu național de 2.586 km² al Luxemburgului este încadrat la cele trei tipuri de NUTS.

La nivelul anului 2007, UE avea un număr mediu de locuitori de 5,119 milioane persoane în regiunile de tip NUTS 1 (față de 5,081 milioane în 2005), 1,839 milioane în NUTS 2 (față de 1,819 milioane) și 0,384 milioane în NUTS 3 (față de 0,378 milioane)⁶³. Regiunile NUTS 1 cu populația cea mai numeroasă se află în Italia cu o medie de 11,881 milioane locuitori, Cehia cu 10,334 milioane și Franța cu 7,092 milioane. Lituania cu o medie de 3,376 milioane locuitori, Italia cu 2,829 milioane și România cu 2,693 milioane înregistrează cele mai populate regiuni NUTS 2. Regiunile NUTS 3 cu peste 0,7 milioane locuitori se află în Spania (medie de 0,761 milioane) și Cehia (0,738 milioane). Cipru are o situație mai specială, în sensul că toată populația de 0,784 milioane locuitori sunt încadrați în toate cele trei tipuri de NUTS. De asemenea, populația cea mai scăzută se înregistrează Malta, cu o medie de 0,409 milioane locuitori pentru NUTS 1 și NUTS 2 și 0,205 milioane pentru NUTS 3 și Luxemburg cu o medie de 0,480 milioane locuitori pentru toate cele trei tipuri de NUTS.

2.2. Modele naționale

Fiecare stat își stabilește modelul de regionalizare pe baza unei logici interne specifice, dar și a unor factori externi ca de exemplu: noile cerințe de integrare europeană, nevoia de dezvoltare teritorială sau consolidarea valorilor democrației și statului de drept.

De-a lungul timpului, țările europene au implementat mai multe (re)forme de regionalizare, diferite unele de altele în funcție de patru modele dominante: regionalism constituțional (Germania), regionalism puternic (Italia), regionalism

⁶³ European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2011, p. 12 și European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2007, p. 17.

descentralizat (Franța) și regionalism administrativ (Norvegia și țările scandinave)⁶⁴. Astfel, organizarea diferită a sistemului socio-politic al unor țări europene, tradiția, cadrul instituțional specific și baza geografică au constituit factorii determinanți în crearea celor 16 landuri federale în Germania, celor 21 de regiuni „puternice” în Italia, celor 26 de regiuni cu multe prerogative ale autorităților centrale în Franța și numărului mare de mici regiuni cu puternică autonomie locală în Scandinavia.

În general, procesul de regionalizare și descentralizare în anumite state membre ale Uniunii Europene a avut ca finalitate eliminarea unor deficiențe de ordin administrativ-teritorial și atenuarea disparităților între diferitele regiuni ale țării respective prin utilizarea mai eficientă a fondurilor financiare. De asemenea, s-a avut în vedere și reducerea decalajelor de dezvoltare între țara respectivă și alte state europene mult mai avansate din punct de vedere politic, economic și social.

Potrivit Raportului AER⁶⁵, principalele state europene sunt organizate din punct de vedere al regionalizării după cum urmează:

- *Austria* este un stat federal, astfel încât cele 9 landuri (state care compun federația) sunt entități ce s-au dezvoltat în cursul istoriei și au propria lor identitate distinctă. Fiecare regiune este condusă de un guvern provincial, compus din Guvernator și, în general, un număr de 2 deputați și alți membri. Landurile sunt reprezentate la nivel statal de către Camera Federală (a doua cameră a Parlamentului). Articolul 15 din Constituția Federală conține o clauză generală în favoarea landurilor: în măsura în care o chestiune nu este în mod expres atribuită pentru legiferare sau executare la nivel federal, aceasta

⁶⁴ Assembly of European Regions, *The State of Regionalism in Europe. An AER Report (Part I: Regions of yesterday, Regions of tomorrow)*, Strasbourg, June 2010, p. 17.

⁶⁵ Assembly of European Regions, *The State of Regionalism in Europe. An AER Report (Part II: What do Regions look like in Europe?)*, Strasbourg, October 2010.

rămâne în sfera autonomă de competență a landului. Landurile au, de asemenea, competențe să organizeze autoritățile locale, dar din punct de vedere financiar sunt, în mare măsură, dependente de Federație.

Austria prezintă o vulnerabilitate medie ce ar putea crește în privința globalizării, deoarece statul nu este pregătit în mod explicit să facă față provocărilor viitoare⁶⁶.

- Statul federal *Belgia* este împărțit în 3 regiuni (capitala Bruxelles, flamandă și valonă) și, pe baza limbii, în 3 comunități (flamandă, franceză și germană). La nivelul următor, statul este împărțit în provincii și comune. Regiunile dispun de organe legislative și executive precum Parlamentul regional sau Guvernul regional și au competențe în aproape toate domeniile vieții sociale, cu excepția căilor ferate. Comunitățile răspund de problemele culturale, educație, cercetare științifică etc. Finanțarea regiunilor și comunităților se realizează de la nivel federal direct sau în funcție de numărul populației.

Belgia prezintă și ea o vulnerabilitate medie ce ar putea crește în privința globalizării, deoarece statul nu este pregătit în mod explicit să facă față provocărilor viitoare.

- *Bulgaria* are 28 de unități administrativ-teritoriale (districte) însărcinate cu gestionarea politicii regionale, punerea în aplicare a programului guvernamental la nivel local și armonizarea intereselor naționale cu cele locale. Fiecare district este condus de un guvernator, numit de către Consiliul de Miniștri. De asemenea, statul bulgar este împărțit, din 2004, în 6 regiuni ce au fost create în scop statistic și de planificare regională. Județele sunt finanțate de guvernul central, iar regiunile sunt auto-finanțate.

Bulgaria prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a

⁶⁶ Austrian Institute for Regional Studies and Spatial Planning - ÖIR, *Regional Challenges in the Perspective of 2020 – phase 2: Deepening and broadening the analysis*, 2009-2011, Interactive map tool, URL: <http://regions2020.oir.at>.

problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

• *Republica Cehă* are în componere 14 regiuni, inclusiv capitala Praga, ce sunt simultan organe executive ale administrației de stat și organisme teritoriale cu autonomie politică. Regiunile sunt conduse de un Președinte. Puterea legislativă este exercitată de Adunarea regională, iar cea executivă de Consiliul regional. Finanțarea este asigurată de la nivel central, într-un procent stabilit prin lege.

Statul ceh prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

• Din ianuarie 2007, *Danemarca* este organizată în 5 regiuni (în loc de 13 județe), din care Insulele Feroe și Groenlanda cu statut special, și 98 de comune extinse (în loc de 270 comune). Constituția daneză prevede dreptul regiunilor și comunelor extinse de a governa independent afacerile interne, dar sub supravegherea statului. Fiecare regiune este condusă de un Consiliu regional, format din 41 de membri, ce este responsabil în special de sistemul de asistență medicală, serviciile sociale și dezvoltarea regională. Finanțarea este asigurată prin subvenții de la stat, contribuții municipale (pe baza numărului de locuitori) și cotizații la asigurările sociale de sănătate.

Monarhia constituțională daneză prezintă o vulnerabilitate extrem de scăzută datorită transferului reușit al avantajelor globalizării în bunăstare socială, dar suferă la capitolul accesibilitate din cauza poziției ei periferice.

• *Finlanda* are 18 regiuni, stabilite în 1993, o provincie autonomă (Insulele Aland, cu 16 comune) și 336 de comune. Regiunea este condusă de către Consiliul regional, compus din membrii municipiilor. De asemenea, în fiecare regiune există un birou de stat în domeniul administrației publice centrale. O mare parte a responsabilităților municipale în domeniile serviciilor sociale, asistenței medicale sau educației au fost

transferate la nivel regional. Resursele financiare ale regiunilor sunt asigurate, în principal, tot de către municipalități.

Finlanda, cu excepția Insulele Aland, prezintă o vulnerabilitate extrem de scăzută datorită transferului reușit al avantajelor globalizării în bunăstare socială, dar suferă la capitolul accesibilitate din cauza poziției ei periferice.

• *Franța* are în componere 26 de regiuni metropolitane, exceptându-le pe cele externe, ce s-au dezvoltat în a doua jumătate a secolului al XX-lea pe baza modelului de descentralizare administrativă. Regiunile sunt subdivizate în departamente. Potrivit Constituției, regiunea ca autoritate teritorială este guvernată de un Consiliu și poate lua decizii și reglementa în toate problemele care sunt în aria sa de competență. Consiliul regional este format din membrii aleși la nivelul departamentelor, iar principalele responsabilități vizează domeniile economic, de planificare teritorială, cultural și educațional. Finanțarea regiunilor se realizează din taxe și impozite, granturi și subvenții, împrumuturi.

Cu excepția regiunii metropolitane a capitalei Paris mult mai puțin vulnerabilă (doar problemele de mediu creează anumite dificultăți), Franța prezintă o vulnerabilitate medie ce ar putea crește în privința globalizării, deoarece statul nu este pregătit în mod explicit să facă față provocărilor viitoare.

• *Republica Federală a Germaniei* este împărțită în 16 landuri (11 din anul 1949 și 5 adăugate în 1990), toate dispunând propria Constituție și de organe legislative, executive și juridice complet autonome. Toate landurile sunt guvernate prin intermediul unui Cabinet, condus de un Președinte-Ministru, și unui organism legislativ unicameral. Competențele ce revin landurilor sunt toate cele care nu sunt stabilite prin Constituție ca atribut al statului federal, ca de exemplu: bunăstarea populației, traficul rutier și naval, dreptul civil și dreptul penal, sistemul penitenciar, dreptul afacerilor, protecția consumatorilor etc. În Germania funcționează un sistem de

egalizare financiară ce gestionează atât alocărilor între statul federal și landuri, cât și cele interregionale între landuri. Landul are autonomie financiară deplină asupra propriilor cheltuieli.

Germania prezintă o vulnerabilitate medie ce ar putea crește în privința globalizării, deoarece statul nu este pregătit în mod explicit să facă față provocărilor viitoare.

- La 1 ianuarie 2011, *Grecia* și-a revizuit din temelii sistemul administrativ, astfel încât cele 13 regiuni, 54 prefecturi și 1.033 municipii au fost înlocuite de 7 administrații descentralizate, 13 regiuni autonome și 325 comune. Statul monahal autonom al Sfântului Munte (Muntele Athos) este singura entitate autonomă autogovernată ce a fost exclusă din această reformă. Administrațiile descentralizate grupează 1-3 regiuni sub autoritatea unui secretar general numit de Guvernul elen. Regiunile sunt conduse de un Guvernator și un Consiliu regional, aleși de către populație. Finanțarea se asigură de la bugetul de stat.

Cu excepția câtorva insule (Creta, Egeea de Sud, Ionice), *Grecia* prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare schimbărilor climatice, globalizării, problemelor demografice și de polarizare socială.

- Începând cu 1990, *Ungaria* este împărțită în 19 comitate independente și capitala Budapesta. În 1999 s-a propus formarea a 7 regiuni statistice de planificare, dar planul nu a avut susținere în Parlament. Fiecare comitat este administrat de Adunarea Generală, aleasă pe liste de cetățenii maghiari, și are competențe în ceea ce privește: serviciile publice, dezvoltarea regională, protecția mediului, amenajarea teritoriului etc. Resursele financiare ale comitatelor provin atât din veniturile proprii, cât și din alocațiile de la bugetul public.

Ungaria prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

- *Polonia* are în componere 16 voievodate, 378 districte (inclusiv 64 de comune cu statut de district) și 2.478 comune.

Organul legislativ al unui voievodat, Sejmik, este ales prin scrutin la nivelul regiunii respective. Membrii Sejmik își aleg președintele (Mareșal) și formează organul executiv al voievodatului (Consiliul regional). Voievodatele trebuie să dezvolte o strategie de dezvoltare regională și pe baza principiului subsidiarității să gestioneze domeniile educației, sănătății, culturii și patrimoniului, bunăstării sociale, protecției mediului, amenajării teritoriului, transporturilor și drumurilor publice, sportului și turismului, apărării și ordinii publice, forței de muncă etc. Finanțarea se asigură din venituri proprii, din subvenții/granturi de la bugetul de stat sau din surse de drept privat.

Polonia prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

- *Anglia*, ca monarhie constituțională, cuprinde 9 regiuni (inclusiv Londra Mare), 34 de comitate și 46 de colectivități teritoriale unice conduse de un Guvern. De asemenea, există 11 agenții de dezvoltare regională ale guvernului central. Autoritățile comitatelor sau colectivităților unice sunt alese direct de către populație și au obligația de a promova bunăstarea economică, socială și ecologică în regiunile respective. Astfel, ele sunt responsabile de serviciile publice (educație), politica privind mineralele, drumuri, transport, cultură, dezvoltare economică, mediu și turism etc. Resursele financiare vin din taxele și impozitele locale, dar cea mai mare parte sunt alocate de guvernul central.

Anglia, cu excepția Londrei și împrejurimilor, prezintă o vulnerabilitate în general scăzută, cu anumite accentuări în ceea ce privește schimbările climatice, inegalitățile de venit și performanțele slabe în accesarea serviciilor de interes economic general.

- *Italia* este divizată în 21 de regiuni, din care 5 cu statut special (Friuli Venezia Giulia, Sardegnă, Sicilia, Trentino-Alto Adige, Valle d'Aosta) dat de diferențele culturale și lingvistice sau izolarea geografică, a căror autonomie este recunoscută de

Constituție. De asemenea, există două provincii autonome: Bolzano și Trento. Fiecare regiune își stabilește un statut propriu (Constituție regională) și, prin alegeri, Parlamentul (numit Consiliul regional sau Adunare regională) și Guvernul (Giunta regională). Competențele legislative privesc toate aspectele care nu sunt rezervate exclusiv statului și se referă la: relații internaționale cu alte regiuni și UE, comerț exterior, educație, planificare și amenajare a teritoriului, porturi și aeroporturi civile etc. Regiunile sunt autonome din punct de vedere financiar.

Partea de nord a Italiei, ce s-au dezvoltat semnificativ ca urmare a politicii europene de coeziune, prezintă o vulnerabilitate moderată, dată de climatul subtropical și problemele demografice de migrație/integrare. Partea de sud a țării prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare schimbărilor climatice, globalizării, problemelor demografice și de polarizare socială.

- În *Suedia* regionalizarea a luat amploare, astfel încât în prezent există 2 regiuni (Scania și Gotlanda occidentală), 21 de comitate și 290 de comune. Fiecare comitat este administrat de un Consiliu regional ales, responsabil în special de domeniul sănătății și asistenței medicale, culturii și transportului public. Guvernul central numește un birou administrativ în fiecare comitat, iar membrii Consiliului desemnează un organ de conducere și execuție. Consiliul regional răspunde de circa 90% din bugetul comitatului, iar veniturile provin în principal din taxe și impozite, contribuții de sănătate și subvenții guvernamentale.

Monarhia constituțională suedeză prezintă o vulnerabilitate extrem de scăzută datorită transferului reușit al avantajelor globalizării în bunăstare socială, dar suferă la capitolul accesibilitate din cauza poziției ei periferice.

- *Spania* este organizată pe trei niveluri: stat, 17 regiuni autonome și entitățile care compun administrația locală. Fiecare

regiune autonomă are o singură cameră legislativă aleasă în mod direct, și anume Parlamentul autonom. Sarcinile ce pot fi asumate de regiunile autonome, din care o mare parte sunt împărțite cu statul, includ: lucrări publice, căi ferate și drumuri, porturi și aeroporturi care nu sunt de interes național, agricultură, patrimoniu cultural, turism, sport, sănătate etc. Resursele financiare la care acestea au acces pot fi împărțite în trei categorii: taxe care sunt transferate în totalitate către comunitățile autonome (din jocurile de noroc); procent din impozitele pe venit, TVA și taxele pe alcool și tutun; o serie de fonduri speciale, precum cel global de suficiență, cel de garantare a serviciilor publice fundamentale sau cele pentru competitivitate și cooperare.

Regiunile din partea de nord și sud a Spaniei, ce s-au dezvoltat semnificativ ca urmare a politicii europene de coeziune, prezintă o vulnerabilitate moderată, dată de climatul subtropical și problemele demografice de migrație/integrare. Regiunile din partea centrală a țării prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare schimbărilor climatice, globalizării, problemelor demografice și de polarizare socială.

- Organizarea administrativă a *Olandei* prevede 12 provincii la nivel regional și municipalități la nivel local. Provinciile sunt conduse de un Consiliu ales în mod direct, al cărei președinte este un comisar numit de Regină. Comisarul prezidează organismul executiv ales dintre membrii Consiliului provincial. Comisarului îi pot fi atribuite anumite sarcini de interes național, iar provinciile pot elabora reglementări suplimentare legislației naționale și răspund de drumuri și căi navigabile, anumite forme ale transportului public, protecția mediului. De asemenea, ele au competențe comune cu statul în unele sectoare-cheie, precum: amenajarea teritoriului, planificarea de mediu, politica în domeniul apei, afacerile economice, de securitate și unele probleme sociale etc. Finanțarea este asigurată din bugetul național.

Cu excepția zonelor metropolitane Amsterdam și Rotterdam mult mai puțin vulnerabile (doar inundațiile și furtunile creează probleme), Olanda prezintă o vulnerabilitate medie ce ar putea crește în privința globalizării, deoarece statul nu este pregătit în mod explicit să facă față provocărilor viitoare.

• *Constituția Portugaliei* prevede descentralizare administrativă progresivă și reorganizare pe baze regionale. Republica parlamentară este divizată în 18 districte, fiecare condus de un Guvernator civil numit de Ministerul Administrației Interne. Districtele compun cele 5 comisii regionale de coordonare (Nord, Centru, Lisabona & Valea Tagus, Alentejo și Algarve) numite de Guvern. De asemenea, există 2 regiuni autonome (Insulele Azore și Insulele Madeira), cu propriul statut politico-administrativ, conduse de o Adunare legislativă regională și un Guvern regional. Competențele regiunilor autonome vizează probleme ce țin de domeniile culturii, mediului, agriculturii, producției locale de energie, transporturilor etc. Finanțarea se realizează din taxele și impozitele percepute la nivel local.

Portugalia prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare schimbărilor climatice, globalizării, problemelor demografice și de polarizare socială.

• *Irlanda* este o republică cu o administrație relativ centralizată, compusă din 8 colectivități regionale create în 1994. Pe de altă parte, în 1999-2000 au fost stabilite 2 regiuni administrative de tip NUTS 2 (Regiunea de Frontieră, Centru și de Vest; Regiunea de Sud și de Est) în scopul absorbției mai bune a fondurilor structurale. Membrii colectivităților regionale sunt numiți din rândul celor aleși în cadrul autorităților locale. În îndeplinirea funcțiunilor sale, colectivitatea regională dispune de un Comitet operațional, un Comitet operațional pentru UE și de un Director executiv al comitatului/orașului (menit să îmbunătățească relațiile din autoritățile locale și autoritatea regională). Colectivitățile regionale au două sarcini

principale ce vizează regiunea respectivă: promovarea coordonării furnizării serviciilor publice și monitorizarea furnizării de asistență în privința fondurilor structurale ale UE. Finanțarea activităților colectivităților regionale este asigurată din fondurile structurale ale UE, fonduri ale autorităților locale și fonduri private. De asemenea, Guvernul asigură asistență tehnică și finanțare prin trei programe de dezvoltare națională ce vizează sectorul productiv, resursele umane și incluziunea socială, infrastructura economică și socială.

Regiunile Irlandei, ce s-au dezvoltat semnificativ ca urmare a politicii europene de coeziune, prezintă o vulnerabilitate moderată, dată de climatul subtropical și problemele demografice de migrație/integrare

• *Slovacia* este împărțită în 8 regiuni autonome, 79 districte și 2.928 comune. Fiecare regiune este condusă de un Președinte și o Adunare Generală (parlament regional), alese direct de către populație. Responsabilitățile autorităților regionale sunt: drumurile clasa II și III, planificarea teritoriului, dezvoltarea regională, școlile secundare, spitalele și unele centre de servicii sociale, facilitățile culturale, participarea la apărarea civilă etc. Reforma descentralizării din 2004 a dus la transferul unor importante competențe executive ale statului către regiuni, precum: educația, asistența medicală, drumurile și transportul. Veniturile proprii și subvențiile de stat asigură finanțarea activităților curente, iar o subvenție specială acoperă îndeplinirea sarcinilor preluate de la stat.

Slovacia prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

• *Estonia* nu are regiuni, ci este împărțită în 15 districte și 241 comune, din care 39 orașe și 202 comune rurale. Districtul este o unitate administrativă a guvernului central și, din punct de vedere legal, un departament al Ministerului de Afaceri Interne. Guvernele districtuale sunt echivalente cu agențiile administrației

de stat și coordonează unele activități, precum: dezvoltarea economică și teritorială la nivel local, situațiile de urgență, problemele de mediu, turismul etc. Guvernatorul districtului reprezintă și este numit de Guvern la propunerea primului-ministru. Finanțarea se asigură de la administrația de stat.

Estonia prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

- La nivel regional, *Letonia* include 26 districte (raioane) și 7 orașe majore, care sunt reprezentate atât la nivel local, cât și regional. Consiliile raionale sunt compuse din președinții guvernelor locale din cadrul regiunii respective. Organul administrativ al unui district, ce reprezintă nivelul regional, îndeplinește sarcinile care îi sunt delegate de către guvernul local. Competențele permanente ale districtului au în vedere participarea la apărarea civilă, organizarea serviciilor publice de transport, cotizarea la fondul regional de asigurări de sănătate, organizarea educației personalului didactic etc., iar cele voluntare vizează activități de poliție municipală sau dezvoltarea turismului. Districtele gestionează propriile bugete.

Republica letonă prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

- *Litania* nu prezintă organisme alese la nivel regional. Cele 10 districte înființate în 1995 sunt unități administrative ce depind de guvernul central și reprezintă autoritatea de stat la nivel regional. Începând cu 1 iulie 2010, administrarea districtelor este organizată prin intermediul ministerelor, birourilor ministeriale, birourilor guvernamentale sau altor organisme de administrație publică ce acționează la nivel regional. Totuși, la nivelul fiecărui district activează un Consiliu de dezvoltare regională compus din reprezentanți ai autorităților locale și ai guvernului central.

Litania prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a

problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

- În *Slovenia* au fost create 2 regiuni în scop statistic. Țara cuprinde 58 de unități administrative descentralizate de stat și 193 de comune, inclusiv 11 orașe. Municipalitățile (orașele) reprezintă singurul nivel al administrației locale, dar se pot integra în „regiuni” pentru a reglementa și gestiona unele probleme locale de interes mai larg. Statul, de comun acord cu organele administrației publice locale, poate delega anumite sarcini acestor grupări regionale.

Statul sloven prezintă o vulnerabilitate crescută ca urmare a problemelor de polarizare socială și deficiențelor datorate capacității scăzute de adaptare.

2.3. Euroregiuni, grupări europene de cooperare teritorială și macroregiuni

Spre sfârșitul anilor '40 se fac primii pași în direcția cooperării transfrontaliere. Prima încercare de creare a unei euroregiuni se înregistrează în 1958 sub denumirea de Euroregio care cuprindea circa 100 de comune din regiunea germană Gronau și regiunea olandeză Enschede⁶⁷. Euroregiunea germano-olandeză există și în prezent.

Conceptul de *euroregiune* a apărut la începutul anilor '90, desemnând o structură permanentă de cooperare transfrontalieră între autoritățile regionale și locale aflate în vecinătate directă, situate de o parte și de alta a frontierelor statale comune⁶⁸. În perioada următoare fenomenul a luat amploare, astfel încât la momentul actual funcționează peste 168 de euroregiuni și structuri similare, cu precădere în Europa

⁶⁷ European Commission, *Opinion of the European Economic and Social Committee on 'Euroregions' (2007/C256/23)*, Official Journal of the European Union, 27 October 2007, p. 132.

⁶⁸ Council of Europe, *Euroregions*, URL: www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/areas_of_work/transfrontier_cooperation/euroregions.

Centrală și Est.

Dezvoltarea acestor forme de cooperare transfrontalieră a fost favorizată de factori precum: încheierea Războiului Rece, declanșarea procesului de extindere a Uniunii Europene, dar și readucerea în prim-planul agendei internaționale a problematicii granițelor naționale ce au fost reconfigurate prin tratatele ce au urmat celui de-al Doilea Război Mondial. Euroregiunile au un anumit grad de autonomie în stabilirea obiectivelor de bază, însă există câteva linii directoare ce includ promovarea cooperării în toate domeniile vieții sociale, în special în cel economic și cel cultural, și sunt în conformitate cu politica regională a Comunității Europene. Trebuie subliniat faptul că euroregiunile nu sunt echivalente cu unitățile teritoriale din Nomenclatorul NUTS al UE, ci este vorba despre forme de asociere ce nu au un statut legal precis, cu origini în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, când politicienii locali din zonele de graniță au încercat să promoveze interesele comune de o parte și de alta a liniei de frontieră. Deși euroregiunile sunt implicate în proiectele de cooperare regională ale UE, ele nu sunt gestionate de Uniune, ci sunt reprezentate de Asociația Regiunilor de Graniță Europene (ARGE)⁶⁹.

ARGE a stabilit câteva criterii pentru identificarea euroregiunilor și a structurilor similare:

- este o asociație transfrontalieră de autorități locale și

⁶⁹ Asociația Regiunilor de Graniță Europene a fost înființată în anii '70, având drept principale scopuri următoarele: aducerea la cunoștința comunității internaționale a problemelor, oportunităților, responsabilităților și activităților specifice regiunilor de frontieră sau transfrontaliere; reprezentarea intereselor comune ale acestora în fața autorităților naționale și internaționale; inițierea, sprijinul și coordonarea cooperării între regiunile Europei; promovarea schimburilor de experiență și informații pentru identificarea și coordonarea intereselor comune ale regiunilor mai-sus-menționate. Asociația are relații strânse de cooperare cu Consiliul Europei și Comisia Europeană.

regionale situate de oricare parte a unei frontiere naționale, care dispune de resurse proprii, secretariat permanent, echipe tehnice și administrative și, uneori, de o adunare parlamentară;

- nu reprezintă o nouă administrație sau un nou nivel de guvernare, ci o platformă de cooperare transfrontalieră orizontală între guvernele locale și regionale, dar și de cooperare verticală mai strânsă între autoritățile locale și regionale, guvernele naționale și instituțiile europene;

- unele sunt entități de drept privat bazate pe asociații fără scop lucrativ sau fundații, situate de oricare parte a unei frontiere naționale, în conformitate cu respectivele jurisdicții naționale, iar altele sunt entități de drept public bazate pe acorduri între state, care coordonează, printre altele, participarea și cooperarea colectivităților teritoriale;

- în cele mai multe cazuri, nu este definită doar prin limitele sale geografice sau politico-administrative, ci se bazează și pe anumite caracteristici economice, sociale sau culturale comune.⁷⁰

Aplicând aceste criterii, precum și pe cel al amploarei formei de cooperare, pot fi identificate următoarele tipuri de euroregiuni:

- *cooperare transfrontalieră la scară largă* - în Europa, conform ARGE, există 16 euroregiuni (dintre care trei sunt membrii deplin, iar două membri parțiali ai ARGE): Consiliul Miniștrilor Țărilor Nordice (DK/FI/IS/NO/SE), BEAC – Consiliul Euro-Arctic Barents (FI/NO/RU/SE), SEUPB – Organismul Special pentru Programe UE (IE/UK), Noul Hanse Interregio (DE/NL), Marea Regiune SaarLorLux-Rheinland-Pfalz-Valonia (BE/DE/FR/LU), Conferința Rinului Superior (CH/DE/FR), Comunitatea de lucru a Pirineilor (AD/ES/FR), Conferința Internațională de la Lacul Constance (AT/CH/DE/LI), Comunitatea de lucru a țărilor din zona

⁷⁰ European Commission, *Practical Guide to Cross-border Cooperation*, Third Edition, 2000, p. 9.

Alpilor (AT/CH/DE/IT), Comunitatea de lucru Alpi-Adriatică (AT/HR/HU/IT/SI), Euroregiunea Adriatică (AL/BA/HR/IT/MTN/SI), Comunitatea de lucru a țărilor dunărene (AT/BG/DE/HR/HU/MD/RO/SK/SRB/UA), Euroregiunea Carpatică (HU/PL/RO/SK/UA), Euroregiunea Mării Negre (AM/AZ/BG/GE/GR/MD/RO/RU/TR/UA), Kolarctic (NO/SE/FI/RU), NORA (NO/IS/GL);

– *regiuni de graniță și transfrontaliere* - 185 de euroregiuni ce sunt sau nu membri deplin sau parțiali ai ARGE sau există doar în stadiul de proiect (10 cu participarea României: Euroregiunea Bihor-Hajdú-Bihar, Euroregiunea DCMT (Dunăre-Criș-Mureș-Tisa), Euroregiunea Dunărea de Sud, Euroregiunea Dunărea de Mijloc-Porțile de Fier, Euroregiunea Dunărea 21, Euroregiunea Giurgiu-Ruse, Euroregiunea Danubius, Euroregiunea Dunărea Inferioară, Euroregiunea Dunărea de Jos, Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, Euroregiunea Prutul de Sus);

– *grupări europene de cooperare teritorială* - 22 de astfel de grupări, dintre care doar una este membră a ARGE (Duero-Douro, între Spania și Portugalia), iar România face parte din Bănát-Triplex Confinium, alături de Ungaria și Serbia.

Andre Louis Sanguin propune un algoritm pentru a defini o *bună euroregiune* ce evidențiază mecanismul de creare, funcționare și dezvoltare al euroregiunii⁷¹. Sanguin identifică nouă motivații pentru existența unei euroregiuni:

1. Poziția geografică: într-un areal transfrontalier ce poate deveni centru pentru dezvoltarea economică;

2. Când are loc un astfel de demers: există o tradiție de

⁷¹ SABĂU, Cosmin, *Euroregiunile – forme și structuri teritoriale de cooperare transfrontalieră*, în “The Journal of the Faculty of Economics – Economic Science Series”, Tom XV, 2006, Vol. I, Universitatea din Oradea, p. 381, URL: <http://steconomice.uoradea.ro/anale/volume/2006/economie-si-administrarea-afacerilor/60.pdf>.

colaborare, dar fără implementarea unui instituții euroregionale/ identificarea unor instituții de tip euroregional care să genereze tradiție în colaborare;

3. Extensiunea: suprafața optimă este considerată a fi între 3.000 și 10.000 km;

4. Populația: numărul optim al populației este între 500.000 și 1.000.000 locuitori;

5. Rețelele interne și externe: în funcție de extensiunea și densitatea acestora, teritoriul euroregiunii poate fi mai omogen;

6. Instituțiile euroregionale: pe termen scurt, realizarea, mobilizarea și transformarea organizației în instituție funcțională în arealul euroregiunii; utilizarea resurselor interne și externe; perspectiva generală pentru reajustare;

7. Funcțiile: crearea sensului de indispensabilitate pentru cooperare care va induce sentimentul de siguranță al *euroregionalului*;

8. Stagiile de funcționare și instituțiile: existența a cinci secvențe cronologice (cunoașterea activă mutuală, indispensabilitatea cooperării transfrontaliere, cooperare tangibilă, acțiuni culturale, sentiment de siguranță euroregional); implementarea instrumentelor instituționale și acțiuni reale în domeniu;

9. Acoperirea teritorială: abilitatea euroregiunii de a reacționa în context local, național și european.⁷²

La fel ca regiunile de tip NUTS 2, euroregiunile sunt considerate un cadru ideal pentru aplicarea politicilor regionale ale UE, atât în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă, cât și coeziunea economică, socială și teritorială. De asemenea, ele nu vizează doar dezvoltarea socio-economică și cooperarea culturală transfrontalieră, ci și alte domenii de interes, precum:

⁷² Council of Europe, *Local and Regional Democracy and Good Governance. What is a Euroregion?*, URL: http://www.coe.int/t/dgap/local-democracy/Areas_of_Work/Transfrontier_Cooperation/Euroregions/What_is_en.asp.

afacerile sociale, sănătatea, educația, cercetarea și dezvoltarea, turismul, transporturile și comunicațiile, protecția mediului, gestionarea deșeurilor, calamitățile naturale, protecția infrastructurilor critice etc.

Prin urmare, cooperarea transfrontalieră are ca principal obiectiv reducerea sau chiar eliminarea efectului de barieră dintre frontierele naționale și dezvoltarea unei sinergii pentru a face față problemelor comune cu ajutorul unor soluții comune. Depășirea barierelor în calea integrării nu înseamnă nicidecum modificarea unor frontiere sau încălcarea suveranității statelor, ci înlăturarea obstacolelor administrative și normative, eliminarea factorilor istorici de divizare și transformarea vecinătății într-un factor de mobilitate, dezvoltare economică și progres social. Se vizează mai ales o cooperare mai eficientă în toate domeniile de interes comun în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață.

Absența unui temei juridic european omogen pentru cooperarea între diferitele unități administrativ-teritoriale, organisme de drept public și asociații care fac parte din euroregiuni a dus la crearea unui nou instrument de cooperare, denumit *Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială* (GECT). GECT a fost instituită la 5 iulie 2006, prin Regulamentul (CE) nr. 1082 al Parlamentului European și al Consiliului⁷³ și reprezintă prima structură de cooperare la nivel comunitar cu personalitate juridică. O astfel de grupare permite diferitelor entități – state membre, colectivități regionale sau locale, organisme de drept public – să se asocieze într-o nouă entitate care să faciliteze cooperarea transfrontalieră, transnațională și interregională în vederea consolidării coeziunii economice și sociale.

⁷³ Regulation (EC) No. 1082/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC), Official Journal of the European Union nr. L 210, 31.07.2006, pp. 19-24.

Mai concret, GECT poate acționa în numele membrilor săi pentru gestionarea și punerea în aplicare a programelor de cooperare teritorială sau proiectelor co-finanțate prin Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune sau alte instrumente financiare ale UE, dar și a altor obiective nefinanțate la nivel european.

La nivelul anului 2012, pe teritoriul Uniunii Europene existau 31 de GECT la care participă 16 din cele 27 state membre⁷⁴. Ungaria este asociată în 12 astfel de grupări, urmată de Franța în 11 GECT, Spania și Slovacia în câte 9 GECT. România a înființat împreună cu Ungaria trei grupări europene de cooperare teritorială (Banat Triplex Confinium, GECT „Poarta Europa” cu Răspundere Limitată și GECT pentru „Construcția unui Viitor European Comun” cu Răspundere Limitată) și împreună cu Belgia, Cipru, Republica Cehă, Danemarca, Franța, Germania, Luxemburg, Olanda, Spania și Ungaria a GECT pentru Rețeaua Europeană de Cunoștințe în Urbanism (EUKN)⁷⁵.

GECT au pus bazele și joacă un rol esențial în ceea ce privește cooperarea teritorială la nivel macroregional. *Macroregiunea* reprezintă o zonă care include teritoriul unui număr de state și regiuni asociate prin una sau mai multe caracteristici sau provocări comune⁷⁶. Cooperarea se va realiza pe baza unei strategii macroregionale, adică a unui cadru integrat care permite Uniunii Europene și statelor membre să identifice necesitățile existente și să le pună în raport cu

⁷⁴ European Union, Committee of the Regions, *List of European Groupings of Territorial Cooperation – EGCT*, Brussels, 3 October 2012, URL: http://portal.cor.europa.eu/egtc/en-US/Documents/2012-10-03%20list%20of%20existing%20EGTC_EN.pdf.

⁷⁵ Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, *Registrul grupărilor de cooperare teritorială europeană*, URL: www.mdrt.ro/userfiles/ct_gect_registru.pdf.

⁷⁶ SAMECKI, Pawel, *Macro-regional strategies in the European Union*, Discussion Paper, 16 September 2009, p. 1.

resursele disponibile, prin coordonarea politicilor corespunzătoare⁷⁷. Aceasta va asigura macroregiunii respective un mediu sustenabil și o dezvoltare economică și socială optimă.

În acest context, Comisia Europeană a decis să promoveze adoptarea, dezvoltarea și implementarea unor strategii macroregionale. Până în prezent au fost puse în practică două astfel de strategii, care definesc proiecte și politici prioritare pentru regiunea Mării Baltice (2009) sau zona Dunării (2011). În perspectivă, UE are în vedere dezvoltarea unor strategii macroregionale pentru spațiul atlantic și cel mediteranean, în special pentru zonele Mediterana de Vest, Mării Adriatice/Ionice și Mediterana de Est.

Cooperarea teritorială pe baza strategiilor macroregionale implementate sau în curs de dezvoltare va aduce, în opinia noastră, plus valoare atât regiunilor respective, cât și Uniunii Europene în ansamblu.

⁷⁷ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region*, COM(2009) 248 final, Brussels, 10 June 2009, p. 4.

Capitolul 3 TRECUTUL, PREZENTUL ȘI VIITORUL REGIONALIZĂRII ROMÂNIEI. IMPACTUL ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Ideea constituirii de regiuni nu este nouă pentru România, în special în cazul organizării de jos în sus, adică al regionalismului. Regionalismul are aici o veche tradiție, încă din Evul Mediu fiind menționată existența a patru voievodate românești întemeiate începând cu secolul al X-lea ce corespund actualelor provincii istorice: Moldova, Țara Românească, Transilvania și Dobrogea. Considerăm că acestea sunt exemple de regionalism și nu de regionalizare, deoarece întemeierea voievodatelor a presupus existența unei anumite forme de conștiință și identitate colective ce au determinat unirea țărilor definite ca formațiuni prefeudale. Actuala formă de existență a statului național a fost posibilă prin Unirea de la 1 Decembrie 1918 a Transilvaniei cu România.

România, ca stat membru al UE, are obligația de a da curs cerințelor acesteia în ceea ce privește anumite norme de organizare teritorială ce reies din legislația europeană. În prezent, se discută despre diverse forme de regionalizare, mai mult sau mai puțin conforme cu nevoile țării noastre, dar al căror argument principal este comun: principiul satisfacerii necesităților economice, sociale, ecologice și culturale ce sunt diferite de cele existente în momentul adoptării actualei organizări teritorial-spațiale. Tema regionalizării este legată de aspecte precum descentralizarea, transferul de competențe și resurse de la nivelul național la cel regional. Aceasta influențează securitatea națională atât în sens pozitiv, cât și negativ, având implicații inclusiv asupra individului, dar și asupra procesului de guvernare. În cele ce urmează vom porni

de la un scurt istoric al ideii de regionalizare în România și vom încerca o analiză a scenariilor de regionalizare a țării noastre prin prisma impactului aplicării lor asupra securității naționale.

3.1. *Istoric al organizării administrativ-teritoriale a României*

Unirea Moldovei cu Țara Românească, în anul 1859, a declanșat un proces de reorganizare teritorială coerent marcat în 1864 de adoptarea *Legii pentru comunele rurale și urbane* și a *Legii pentru înființarea consiliilor județene*, ce sunt considerate a fi primele legi de organizare administrativă a statului român. Prin aceste legi s-a urmărit uniformizarea și centralizarea administrativă la nivelul celor două provincii. Teritoriul a fost împărțit în:

- 33 de județe investite cu personalitate juridică și cu organe deliberative și executive (consiliu județean și prefect);
- plăși, ca simple subdiviziuni ale județelor, fără personalitate juridică, conduse de subprefecți, cu atribuții de supraveghere și control asupra autorităților comunale;
- comune, cu personalitate juridică și ale căror organe deliberative și executive erau consiliul comunal și primarul.⁷⁸

⁷⁸ DAMEAN, Sorin; Ionuț ȘERBAN, *Reformele administrativ-teritoriale ale României – joncțiuni istorice și cauze*, în „Perspective asupra politicii de dezvoltare regională în România”, DEVREG, f.a., URL: <http://www.dezvoltareregionala.ro/docs/28ian/4.pdf>.

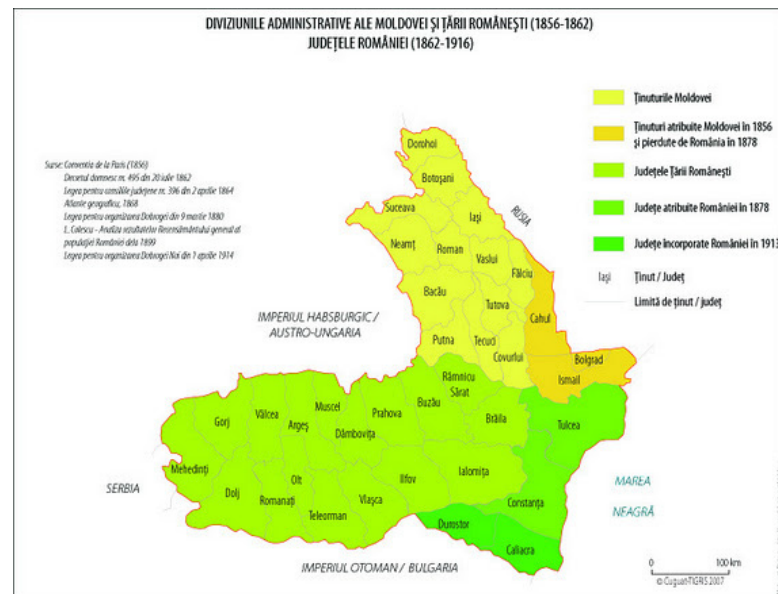

Figura nr. 7⁷⁹

În anul 1925, pentru a armoniza administrativ toate provinciile unite cu țara, a fost adoptată o nouă lege de organizare administrativ-teritorială, *Legea pentru unificare administrativă*. Prin această lege, teritoriul României se împarte, din punct de vedere administrativ, în județe (71) și județele în comune (8.879), atât rurale, cât și urbane. Comuna rurală era alcătuită din unul sau mai multe sate, iar reședința comunei era stabilită în unul dintre aceste sate. Comunele urbane constituiau centre de populație declarate astfel prin lege și erau împărțite în comune urbane reședințe de județ (în care se afla prefectura județului) și comune urbane nereședințe. Comunele urbane reședințe de județ care, prin numărul locuitorilor și prin importanța lor economică sau culturală aveau o influență mai mare asupra dezvoltării generale a

⁷⁹ Ibidem.

statului, au fost declarate prin lege municipii, luându-se în prealabil avizul consiliului administrativ superior. Cu scopul facilitării controlului, supravegherii aplicării legilor și buneii îndrumări a administrației, județele au fost împărțite în circumscripții numite plăși (489), cuprinzând mai multe comune, iar comunele urbane, în circumscripții numite sectoare. Sectoarele și plășile nu aveau personalitate juridică.⁸⁰

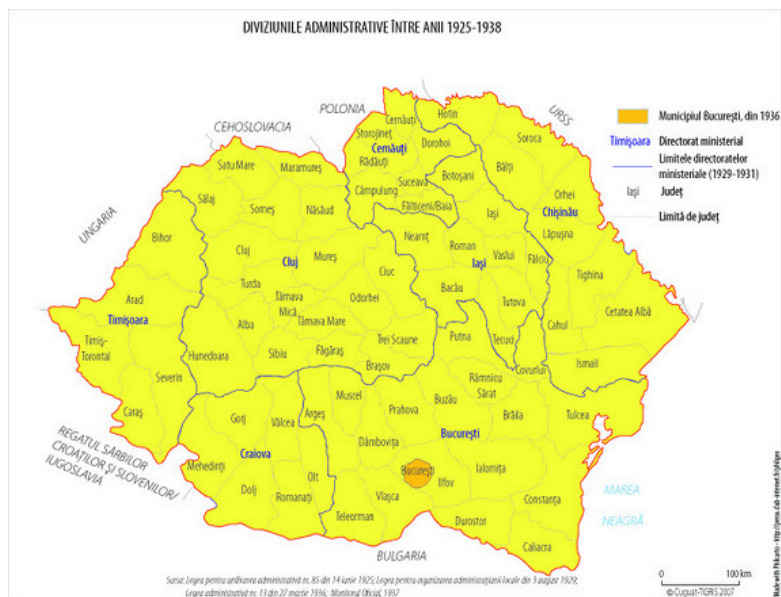

Figura nr. 8⁸¹

Prin *Legea administrativă* din 1938 se desființează administrația autonomă a județului, înființându-se ținutul. Județul rămâne astfel o circumscripție în care funcționează

⁸⁰ Parlamentul, *LEGE nr. 95 din 13 iunie 1925 pentru Unificarea Administrativă* publicată în Monitorul Oficial nr. 128 din 14 iunie 1925, URL: [http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-95-1925-\(107203\).html](http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-95-1925-(107203).html).

⁸¹ DAMEAN, Sorin; Ionuț ȘERBAN, *op. cit.*, f.a.

serviciile exterioare ale ministerelor. Această nouă lege este considerată a fi specifică perioadelor de criză sau regimurilor totalitare și a fost realizată după modelul legii administrative italiene din 1926 și a celei iugoslave din 1929. În baza Constituției din 1938 și a acestei legi au fost formate 10 ținuturi, fiecare dintre ele fiind alcătuite din mai multe județe, independent de criteriul istoric: Argeș/Bucegi, Someș/Crișuri, Dunărea de Jos, Jiu/Olt, Marea, Mureș/Alba Iulia, Nistru, Prut, Suceava, Timiș. Legea administrativă din 1938 a fost creată pe baza a cinci principii: primatul competenței (exprimă preferința legiutorului față de organele numite pe bază de competență, în raport cu cele alese), desființarea unităților administrative artificiale (erau considerate a fi capabile să satisfacă interesele generale și locale doar acele unități care, prin natura lor și prin extindere, reprezentau unități legitime culturale, economice și financiare și, în acest context, județul era considerat o diviziune suportată de către stat); ordine în administrație și autoritate (conducerea unităților a fost încredințată unor persoane numite care, eliberate de presiunea procesului electoral, trebuiau să se dedice intereselor generale); organizarea și sistematizarea activității administrative (cu scopul de a asigura continuitate și eficiență acțiunii administrative) și divizarea teritoriului statului în ținuturi și comune (cu personalitate juridică).⁸²

⁸² Ibidem.

Figura nr. 9⁸³

Doi ani mai târziu, ținuturile vor fi desființate, iar județele vor redeveni unități administrativ-teritoriale descentralizate cu personalitate juridică.

Prin *Legea nr. 5* din anul 1950 au fost desființate cele 58 de județe, odată cu cele 424 plăși și 6.276 de comune rurale și urbane, fiind înlocuite cu 28 de regiuni compuse din 177 de raioane, 148 de orașe și 4.052 de comune. Această lege este considerată a fi un experiment sovietic de organizare a teritoriului.

⁸³ Ibidem.

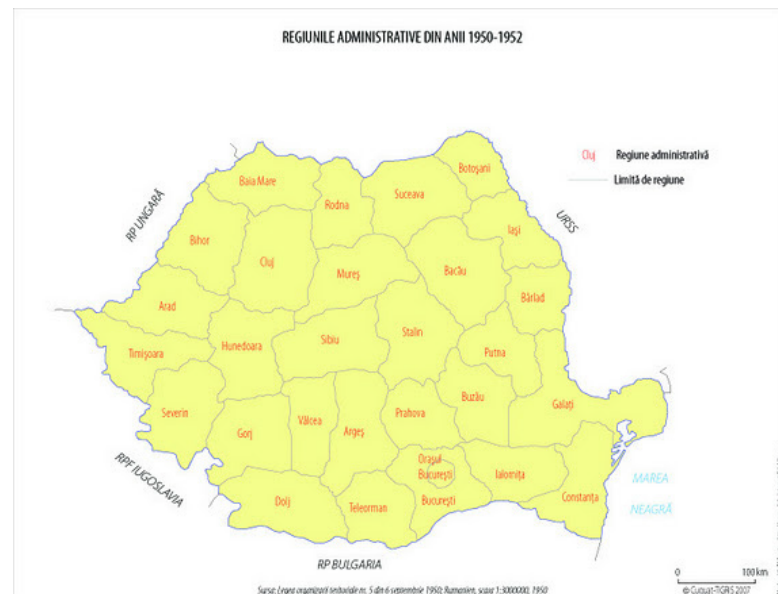

Figura nr. 10⁸⁴

Constituția Republicii Populare Române din 1952 și *Decretul 331* din același an, ce modifica *Legea nr. 5/1950*, impun o nouă organizare administrativ-teritorială, astfel încât numărul de regiuni a fost redus la 18, prin comasare: Arad, Bacău, Baia Mare, Bârlad, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Hunedoara, Iași, Oradea, Pitești, Ploiești, Stalin, Suceava, Timișoara și Regiunea Autonomă Maghiară creată pe criterii etnice. Această formă de organizare a fost criticată deoarece s-a considerat că regiunile sunt prea vaste, accesul la centru al populației din localitățile periferice fiind dificil, și că sunt caracterizate de un grad crescut de eterogenitate.⁸⁵ Patru ani mai târziu, prin *Decretul 12* a fost modificată din nou *Legea nr. 5/1950* desființându-se regiunile Arad și Bârlad. De

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Ibidem.

asemenea, prin *Legea nr. 3* din decembrie 1960 s-au făcut redistribuirii de teritorii și redenumiri de regiuni, astfel încât entitatea administrativă maghiară a fost redenumită Regiunea Mureș - Autonomă Maghiară, modificându-i-se, totodată, și teritoriul.

Figura nr. 11⁸⁶

În anul 1968, prin *Legea nr. 2*, s-a revenit la împărțirea administrativ-teritorială a țării pe județe: 39 de județe, Municipiul București, 236 de orașe, dintre care 47 de municipii, și 2.706 de comune având în componență 13.149 de sate. Cauzele acestor modificări sunt considerate a fi schimbările structurale în economia națională, marcate de industrializare, și creșterea explozivă a populației urbane pe baza migrației interne din zona rurală în cea urbană.

⁸⁶ Ibidem.

Figura nr. 12⁸⁷

Analiza acestor etape de organizare administrativ-teritorială aduce în discuție ideea că preocuparea pentru regionalizare în spațiul public românesc este marcată în special de interesul pentru spațiile culturale de tipul regiunilor istorice. Similar, sunt aduse în prim plan, în funcție de context, regiunile etnice și microregiunile de tip țară sau ținut. Județele, în forma veche sau de dată mai recentă, asociate cu împărțirea administrativă din 1968, deși au și o puternică semnificație culturală, sunt văzute mai ales ca unități administrative.⁸⁸

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ SANDU, Dumitru, *Dezvoltarea regională în România. Granițe socioculturale în mișcare*, București, 2011, p. 5, URL: <https://sites.google.com/site/dumitrusandu/regionalizare>.

3.2. Configurația administrativă actuală a României

În prezent, România este organizată, conform *Constituției din 1991* și *Legii administrației publice locale nr. 69/1991*, în următoarele unități administrative de bază: județe (41), municipii (97), orașele (268, inclusiv municipiile), comune (2.698) și sate (13.089). Începând cu anul 1998, au fost stabilite patru macroregiuni de dezvoltare (NUTS-I), opt regiuni (NUTS-II), 41 de județe și municipiul București (NUTS-III), în conformitate cu Nomenclatorul NUTS al UE:

- Macroregiunea 1:
 - Regiunea Nord-Vest: Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj;
 - Regiunea Centru: Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu.
- Macroregiunea 2:
 - Regiunea Nord-Est: Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui;
 - Regiunea Sud-Est: Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea.
- Macroregiunea 3:
 - Regiunea Sud: Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman;
 - Regiunea București și Ilfov: București, Ilfov.
- Macroregiunea 4:
 - Regiunea Sud-Vest: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vrancea.
 - Regiunea Vest: Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș.⁸⁹

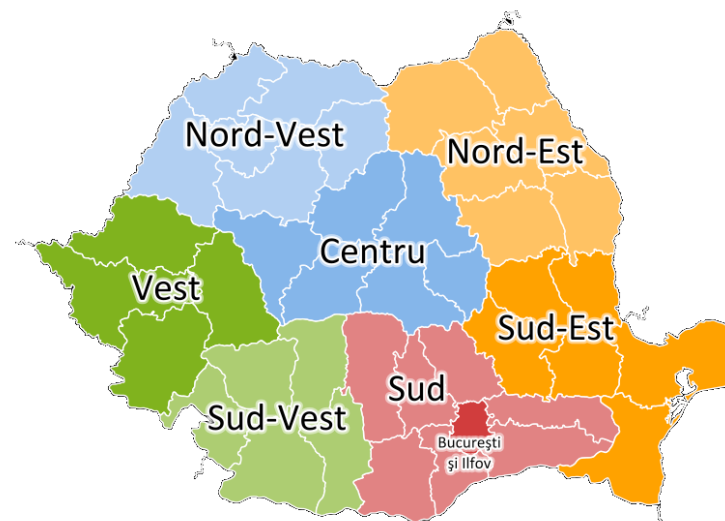

Figura nr. 13⁹⁰

Aceste regiuni nu sunt unități administrativ-teritoriale, nu au personalitate juridică și constituie rezultatul unui acord liber între consiliile județene și cele locale. De asemenea, ele nu au capacități administrative, ci rolul de a facilita coordonarea proiectelor de dezvoltare regională.

Pentru România, dezvoltarea regională este un concept nou ce urmărește impulsivitatea și diversificarea activităților economice, stimularea investițiilor în sectorul privat, contribuția la reducerea șomajului și, nu în cele din urmă, să conducă la o îmbunătățire a nivelului de trai.

Politica de dezvoltare regională reprezintă un ansamblu de măsuri planificate și promovate de către autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori (privati, publici, voluntari), în scopul asigurării unei creșteri economice, dinamice și durabile, prin valorificarea

⁸⁹ European Commission, Eurostat, *op. cit.*, 2011.

⁹⁰ DAMEAN, Sorin; IONUȚ ȘERBAN, *op. cit.*, f.a.

eficientă a potențialului regional și local, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață. Principalele domenii vizate de politicile regionale sunt: dezvoltarea întreprinderilor, piața forței de muncă, atragerea investițiilor, transferul de tehnologie, dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, îmbunătățirea infrastructurii, calitatea mediului înconjurător, dezvoltarea rurală, sănătatea, educația, învățământul, cultura.⁹¹

În acest context, politica de dezvoltare regională contribuie la consolidarea securității prin următoarele:

- diminuează dezechilibrele regionale existente, cu accent pe stimularea dezvoltării echilibrate și pe revitalizarea zonelor defavorizate (cu dezvoltare întârziată);

- preîntâmpină producerea de noi dezechilibre;

- facilitează îndeplinirea criteriilor de integrare în structurile UE și de acces la instrumentele financiare de asistență pentru țările membre (fonduri structurale și de coeziune);

- stimulează cooperarea interregională, internă și internațională, contribuind la dezvoltarea economică.

Institutul Austriac pentru Studii Regionale și Planificare Spațială⁹² clasifică provocările și vulnerabilitățile care ar putea afecta regiunile Europei în perspectiva anilor 2020. Este studiat impactul posibil al unor provocări-cheie – globalizarea, modificările demografice, schimbările climatice, energia și noile riscuri sociale – asupra disparităților regionale în Europa din prezent până în anul 2020. Acestea sunt analizate atât individual, cât și în corelație una cu cealaltă, ca parte a unui

⁹¹ *Politica de dezvoltare regională – concepte*, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, URL: <http://www.mdr.ro/dezvoltare-regionala/politica-de-dezvoltare-regionala>.

⁹² Austrian Institute for Regional Studies and Spatial Planning - ÖIR, *Regional Challenges in the Perspective of 2020 – Phase 2: Deepening and Broadening the Analysis. Final Report*, 2011, URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/region2020_phase2/challenge2020_report.pdf.

model interpretativ ce explorează relațiile, sinergiile și efectele lor cumulative. Provocările identificate sunt relevante nu doar pentru Europa, ci și pentru întreaga lume și necesită un răspuns coordonat pe mai multe niveluri: global, european, național, regional și local.

Conform acestei analize, principalele caracteristici ale globalizării ce determină potențialele costuri și beneficii sunt: companiile globale ce constituie motoarele inovației și sunt privite ca jucători globali, acordurile de liber schimb, volatilitatea prețurilor materiilor prime și volumele de bunuri și servicii industriale, creșterea portofoliilor transnaționale de investiții și piețelor de capital, dependența de resurse umane specializate. Aceste caracteristici pot genera în țări și regiuni atât beneficii, cât și costuri, traduse în reducerea disparităților economice, sociale și ecologice în unele cazuri sau în adâncirea și perpetuarea acestora în altele. Din acest punct de vedere, autorii analizei identifică principalii indicatori ai impactului globalizării asupra securității regiunilor din Europa: jucători globali, mobilitatea persoanelor și bunurilor, accesibilitate, cunoștințe și know-how⁹³.

Modificările demografice constau în transformări ale dimensiunii și structurii populației determinate în principal de schimbările înregistrate în rata fertilității, speranța de viață și migrație. Caracteristicile acestei provocări-cheie includ creșterea naturală și îmbătrânirea populației, dar și migrația internă și cea externă. Regiunile Europei și cele vecine sunt caracterizate de declin demografic ce determină reducerea forței de muncă, dependența demografică crescută a vârstnicilor, un posibil deficit de servicii și o performanță economică slabă. Migrația, internă și externă, este încurajată de diferențele înregistrate în nivelul de trai din diferite țări și regiuni și, în contextul crizei economice ce a provocat creșterea ratei șomajului, poate determina declanșarea unor conflicte

⁹³ Ibidem.

sociale în regiunile și țările cu aflux ridicat de populație migratorie⁹⁴.

Schimbările climatice sunt analizate prin prisma nivelului de creștere a mărilor ce afectează zonele de coastă, încălzirea regiunilor nordice, ariditatea și numărul sporit de furtuni din regiunile sudice. De asemenea, studiul identifică principalele domenii cu vulnerabilități ale regiunilor europene: condițiile pentru agricultură și silvicultură, ecosistemele naturale și semi-naturale, hazardele naturale și amenințările de coastă, sănătatea și valurile de căldură, dependența de apă, climatul estival de turism. Astfel, se observă că schimbările climatice au consecințe importante asupra economiei, sănătății și calității vieții populațiilor din orice punct al globului⁹⁵.

Problemele legate de energie constituie o categorie deosebit de importantă a provocărilor actuale. Imposibilitatea de a garanta aprovizionarea sigură, sustenabilă și competitivă cu resurse energetice este corelată cu probleme economice, politice, sociale și ecologice. Analiza identifică principalele vulnerabilități la adresa regiunilor europene ce vin din domenii precum capacitățile energetice, aprovizionarea cu hidrocarburi și nivelul de vârf al cererii de energie⁹⁶.

În fine, cea de-a cincea provocare-cheie analizată este cea a noilor riscuri sociale, ce includ expunerea sporită a unei categorii largi de populație la instabilitatea locurilor de muncă, sărăcie și prăbușirea sistemului bunăstării (statul asistențial). Se poate vorbi despre o polarizare socială ce prezintă următoarele vulnerabilități: distribuția veniturilor, transformările de pe piața muncii, șomajul în rândul tinerilor, accesul la servicii de interes economic general⁹⁷.

Aceste cinci provocări-cheie afectează regiunile

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Ibidem.

independent sau se potențează unele pe celelalte. În primul caz, oportunitățile și riscurile sunt considerate de către autorii studiului ca elemente ale unei proces istoric normal ce poate fi gestionat de către instituțiile existente la nivel comunitar, național și regional. În cel de-al doilea caz, provocările capătă o mai mare semnificație și este necesară dezvoltarea unor noi instituții și politici care să le confrunte. Astfel, provocările externe – globalizare, modificările demografice naturale și schimbările climatice – sunt fie date, fie influențează puternic rezultatele gestionării riscurilor și amenințărilor determinate de provocările interne, precum cele energetice și sociale.

Din perspectiva acestor provocări regionale, România este extrem de vulnerabilă în ceea ce privește globalizarea și securitatea energetică. Cele opt regiuni de dezvoltare ale țării noastre prezintă o vulnerabilitate crescută la majoritatea indicatorilor din cauza capacității limitate de adaptare.

Indicatori	Cea mai vulnerabilă	Vulnerabilă	Pregătită	Impact scăzut
Jucători globali	X (cu excepția București)		X (doar București)	
Mobilitatea bunurilor și persoanelor	X (doar regiunea SE și București)	X (cu excepția București, regiunilor SV și SE)	X (doar regiunea SV)	
Accesibilitate	X			
Cunoștințe și know-how	X (cu excepția București)	X (doar București)		
Îmbătrânirea populației			X	
Scăderea populației		X (cu excepția București și regiunii NE)	X (doar București și regiunea NE)	
Migrație și integrare internațională		X		
Condiții pentru agricultură și silvicultură	X (cu excepția regiunilor Centru și V)	X (doar regiunile Centru și V)		
Ecosisteme naturale și semi-naturale	X (doar regiunile Centru și SE)	X (doar regiunile V, NV și SV)	X (doar București și regiunile NE și S)	

Indicatori	Cea mai vulnerabilă	Vulnerabilă	Pregătită	Impact scăzut
Hazarde naturale și amenințări de coastă	X (cu excepția regiunilor V și S)	X (doar regiunile V și S)		
Sănătate și valuri de căldură	X (doar București)	X (cu excepția București)		
Dependență de apă	X (doar regiunea SV)	X (cu excepția București, regiunile SV și NE)	X (doar București și regiunea NE)	
Climat estival de turism		X		
Capacități energetice		X (doar regiunea NE)	X (cu excepția regiunii NE)	
Aprovizionare cu hidrocarburi		X		
Nivelul de vârf al cererii de energie	X			
Distribuția veniturilor	X (cu excepția regiunilor NE și SV)	X (doar regiunile NE și SV)		
Transformări pe piața muncii		X		
Șomaj în rândul tinerilor	X (doar regiunile SV, S și SE)	X (doar regiunile Centru și NE)	X (doar București și regiunile V și NV)	
Acces la servicii de interes economic general		X (cu excepția regiunii V)	X (doar regiunea V)	

Figura nr. 14: Vulnerabilitățile regiunilor de dezvoltare ale României⁹⁸

O serie de factori contribuie la această stare de fapt, precum:

- putere economică încă destul de scăzută în comparație cu media europeană și o poziție extrem de slabă pe plan global;
- aprovizionare cu energie extrem de vulnerabilă, mai ales ca urmare a problemelor privind eficiența energetică;
- dinamică negativă a populației, în special în regiunile rurale;
- politică de mediu inefficientă.

⁹⁸ Ibidem.

3.3. Scenarii de regionalizare pentru România

Ultimii ani au adus în discuție noi scenarii pentru regionalizarea României. Necesitatea reorganizării teritorial-administrative constituie un subiect de maxim interes pentru factorii politici decizionali cu atât mai mult cu cât trebuie să se țină seama de o serie complexă de factori: implicațiile unei posibile federalizări, păstrarea tradițiilor, manifestarea unor intenții naționaliste, conservarea identității locale, menținerea unui nivel optim de reprezentativitate la nivel politic, identificarea acurată a costurilor etc. De asemenea, regionalizarea trebuie să răspundă problemelor majore cu care se confruntă țara noastră în prezent, precum sărăcia la nivel național, inegalitățile de dezvoltare și numărul redus de centre teritoriale de promovare a competitivității.⁹⁹

În acest sens, mediul academic din România a organizat numeroase dezbateri pe această temă. Un exemplu este dezbaterea organizată de către organizația nonprofit Academia de Advocacy în anul 2012, „Regionalizarea României – de ce?”¹⁰⁰. În raportul elaborat în urma audierii publice, sunt sintetizate opiniile pro și contra regionalizării țării noastre după cum urmează¹⁰¹.

La întrebarea „Are nevoie România de regionalizare? De ce?” au fost colectate un număr de 194 de depoziții pozitive, 36

⁹⁹ SANDU, Dumitru, *Pentru subsidiaritate prin regionalizare optimă în România de azi*, Depoziție pentru Audiarea publică „Regionalizarea României – de ce?”, Academia de Advocacy, Timișoara, 2012, URL: http://advocacy.ro/sites/advocacy.ro/files/files/depozitie/documentul/2012-11/depozitie_sandu_dumitru.pdf.

¹⁰⁰ Academia de Advocacy, *Audierea publică „Regionalizarea României – de ce?”*, 23 noiembrie 2012, Timișoara, URL: <http://audieri.advocacy.ro/regionalizarea-romaniei-de-ce-chemarea-la-actiune> (la audiere au participat experți în administrație publică, reprezentanți ai mediului universitar, ai administrației centrale și locale și ai societății civile).

¹⁰¹ Academia de Advocacy, *Audierea publică „Regionalizarea României – de ce?”*. *Raport de sinteză*, 23 noiembrie 2012, Timișoara, URL: <http://advocacy.ro/node/695/subpage/755#vitrina>.

de depoziii negative și 21 de depoziii neutre. Principalele argumente care susțin ideea și nevoia de regionalizare a României, sintetizate în cele ce urmează, în ordinea importanței lor, prin prisma frecvenței cu care au fost enunțate în opiniile scrise colectate și analizate, sunt:

- eficientizarea procesului decizional public și, implicit, o mai bună gestionare a resurselor publice, precum și a tuturor resurselor disponibile, în general, limitate și constant insuficiente în raport cu nevoile, argument susținut de o serie de alte argumente specifice subsecvente, cum ar fi:

- reducerea costurilor și a birocrăției în sistemul administrativ public în general, prin simplificarea și optimizarea administrației publice, în contextul regionalizării;

- corelarea deciziilor publice cu nevoi și probleme specifice, precum și cu oportunități de dezvoltare specifice, diferite și diverse de la o regiune la alta;

- necesitatea susținerii și chiar a accelerării descentralizării din mai multe puncte de vedere:

- un management regional competent și motivat, cu un instrument legislativ corespunzător și flexibil ce ar trebui să permită creșterea nivelului economic al regiunii;

- gestionarea regională aproape în totalitate a veniturilor și cheltuielilor, centralizarea națională doar a unei părți din veniturile regionale, în scopul menținerii în funcțiune a instituțiilor naționale, eliminarea pierderilor financiare datorate unor decizii politice de redirecționare unei părți din venituri către instituții și entități inutile sau neperformante;

- creșterea transparenței actului decizional public și o mai mare și mai bună accesibilitate la informații de interes public, datorită apropierii de cetățean și nevoile sale, comparativ cu nivelul național, fapt ce va induce și o mai mare responsabilizare a decidenților și reducerea corupției în administrația publică.

- creșterea gradului de absorbție a fondurilor europene, corelat cu o mai eficientă și eficace utilizare a acestor fonduri, prin: posibilitatea integrării proiectelor mici, dispartate la nivel local, în proiecte strategice, de anvergură la nivel regional și prin extragerea lecțiilor învățate din perioada experiențelor 2007-2013;

- stimularea și susținerea dezvoltării economice, în general, și, implicit, prin aceasta reducerea disparităților și decalajelor economice interjudețene și interregionale:

- din acest punct de vedere, esențial este obiectivul general de dezvoltare a resurselor umane, promovarea ocupării și a incluziunii sociale în baza experiențelor, considerându-se că economia locală nu poate prezenta o diversitate și specificitate corespunzătoare așteptărilor cetățenilor, iar cetățenii își cunosc și recunosc capacitatea de mobilitate profesională și geografică și o valorifică ca atare, în măsura oportunităților existente, cu precădere într-un areal maximal regional;

- simplificarea accesului la resurse a mediului de afaceri autohton.

- nevoia de identificare identitară, precum și nevoia de notorietate a regiunilor, esențiale pentru întărirea spiritului de apartenență, încredere și solidaritate a populației, toate acestea contribuind la potențarea identității naționale a statului unitar român.

Cele mai importante argumente enunțate împotriva ideii și nevoii de regionalizare a României sunt sintetizate în cele ce urmează, în ordinea importanței lor, prin prisma frecvenței cu care au fost enunțate în opiniile scrise colectate și analizate de către organizatorii audierii publice¹⁰²:

- accentuarea disparităților interregionale, pe fondul dezvoltării accentuate și disproporționate a marilor aglomerări urbane și a capitalelor de regiuni, în detrimentul localităților periferice ale aceluiași regiuni, orașelor mici și zonelor rurale;

¹⁰² Ibidem.

- pierderea locurilor de muncă în instituțiile administrative vizate de procesul regionalizării;

- nivelul ridicat al costurilor pe care le implică procesul complex și îndelungat al regionalizării României, costuri ce vor fi suportate din resurse publice;

- momentul nepotrivit, în primul rând corelat cu contextul actual al crizei economice globale, dar și din perspectiva planificării noului ciclu bugetar european, momentul fiind apreciat ca fiind tardiv sub acest aspect;

- fezabilitatea și chiar oportunitatea decuplării obiectivului descentralizării de cel al regionalizării, pe ideea că o bună descentralizare decizională se poate realiza și în afara procesului de regionalizare;

- creșterea birocrăției, datorită multiplelor schimbări legislative necesare, precum și datorită etapelor indispensabile ale tranziției de la actuala formă de organizare administrativă spre cea regională;

- teama de riscul federalizării României, a enclavizării anumitor zone ale țării, a pierderii identității naționale, istorice, a federalizării chiar a UE, corelate cu suspiciunea legată de poziționarea contra regionalizării a unor politicieni și a unor state membre ale UE;

- nesoluționarea problemei calității și eficienței dialogului cu decidenții, chiar dacă din punct de vedere geografic aceștia vor fi mai aproape fizic de cetățeni în eventualitatea unui proces al regionalizării, comparativ cu nivelul național.

Depozițiile neutre au fost argumentate prin: nevoia de studii și analize de impact a unor alternative de regionalizare a României; lipsa unui proiect sau pachet legislativ concret privind regionalizarea; slaba informare a populației cu privire la acest subiect.¹⁰³

¹⁰³ Ibidem.

Din cele prezentate, pot fi identificate câteva aspecte ce țin de influența procesului de regionalizare asupra securității naționale. Pe de o parte, se poate vorbi despre o influență pozitivă, regionalizarea fiind văzută ca un factor integrator și catalizator pentru coeziunea socială și economică a României în UE. Pe de altă parte, același proces este văzut ca având influență negativă asupra securității naționale prin aceea că reprezintă un factor de dezagregare socială și economică și un risc la adresa integrării în UE.

În anul 2011 au fost supuse dezbaterii două scenarii principale de regionalizare a României. Pe de o parte se vorbește despre reducerea numărului de județe la opt, iar pe de altă parte despre păstrarea județelor actuale, însă cu acordarea de personalitate juridică regiunilor de dezvoltare stabilite conform Nomenclatorului NUTS.

Potrivit primului scenariu, cele opt noi județe se suprapun tot actualelor regiuni de dezvoltare, cu următoarele capitale: Iași, Cluj, Brașov, Timișoara, Craiova, Constanța, Ploiești și București.¹⁰⁴ Noile județe vor prelua o parte din atribuțiile actualelor ministere, care exced granițele actualelor județe (de exemplu, transportul regional de călători, spitalele regionale sau universitățile de stat), iar consiliile județene vor elabora politicile de dezvoltare regională și le vor implementa direct.¹⁰⁵

¹⁰⁴ NEGOIȚĂ, Sorin, *PDL anunță asumarea răspunderii pe regionalizare și capitalele regiunilor*, în „cursdeguvernare.ro”, 10 iunie 2011.

¹⁰⁵ Ibidem.

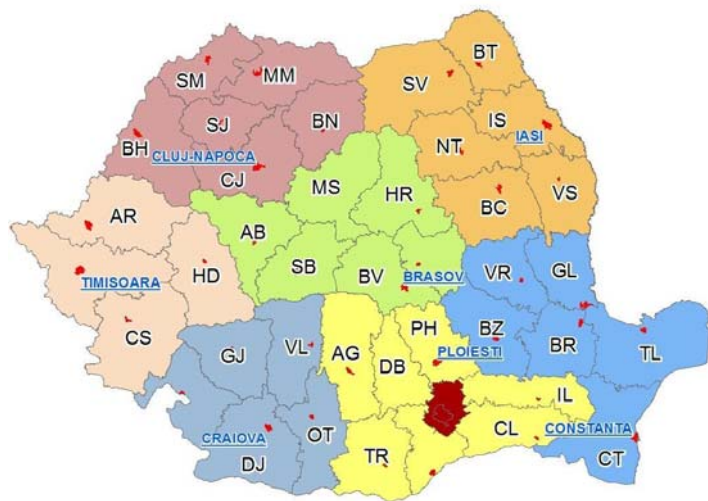

Figura nr. 15: Scenariu de regionalizare a României¹⁰⁶

Față de acest scenariu există opinii nefavorabile din partea principalelor grupuri ale minorităților etnice din România. Acestea propun formarea a cinci macroregiuni, dintre care Macroregiunea V este similară zonei cedate Ungariei în urma Dictatului de la Viena (30 august 1940)¹⁰⁷:

- Macroregiunea I:
 - Regiunea Botoșani - Suceava;
 - Regiunea Bacău - Iași - Neamț - Vaslui;
 - Regiunea Brăila - Buzău - Galați - Vrancea;

¹⁰⁶ COZMEI, Victor, *Reorganizarea administrativ-teritorială: Vezi cum vor arata cele opt noi județe cu capitalele lor, principalele orașe, datele demografice și economice*, HotNews, 10 iunie 2011, URL: <http://www.hotnews.ro/print?articleId=8791860>.

¹⁰⁷ SCURTU, Ioan; Gheorghe BUZATU, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paidea, București, 1999.

- Macroregiunea II:
 - Regiunea Constanța - Tulcea;
 - București;
 - Regiunea Călărași - Ialomița - Ilfov;
 - Regiunea Giurgiu - Teleorman;
 - Regiunea Dolj - Mehedinți - Olt;
- Macroregiunea III:
 - Regiunea Gorj - Vâlcea;
 - Regiunea Argeș - Dâmbovița - Prahova;
- Macroregiunea IV:
 - Regiunea Arad - Caraș-Severin - Timișoara;
 - Regiunea Alba - Hunedoara;
 - Regiunea Sibiu - Brașov;
- Macroregiunea V:
 - Regiunea Covasna - Harghita - Mureș;
 - Regiunea Bistrița-Năsăud - Cluj - Maramureș;
 - Regiunea Bihor - Sălaj - Satu-Mare.¹⁰⁸

În fine, cel de-al doilea scenariu principal referitor la regionalizarea României menține actuala organizare a județelor, dar dorește încadrarea într-un proces de regionalizare care să se extindă pe o perioadă mai lungă de timp (până în anul 2016). Acest scenariu se bazează pe următoarele idei:

- se vor păstra actualele județe;
- se va înființa, între județe și administrația centrală a țării, un alt nivel administrativ, numit Regiune, după modelul francez;
- regiunile vor coincide cu actuala împărțire formală în cele 8 regiuni de dezvoltare;
- regiunile vor avea caracteristici politice, administrative și de integrabilitate administrativă specifice actualei structuri locale;
- o regiune va fi condusă de un consiliu regional, condus

¹⁰⁸ IONESCU, Vladimir, *Regionalizarea economică. Avantaje și pericole*, în „cursdeguvernare.ro”, 18 iunie 2011.

de un președinte regional – ambii aleși de către cetățeni;

– președintele regional va funcționa ca un premier local și va fi ales în mod direct de cetățeni, iar membrii consiliului regional vor avea atribuții executive;

– consiliul regional va avea un buget propriu;

– pe lângă președinte și consiliul regional, fiecare regiune va mai avea și un prefect desemnat de către guvern, astfel încât cei opt prefecti regionali îi vor înlocui pe cei 41 de prefecti existenți în prezent și își vor păstra atribuțiile actuale;

– înființarea unui organism cu caracter consultativ obligatoriu numit Consiliul Economic și Social Regional (CES), care va funcționa pe lângă Consiliul Regional și care va realiza planurile regionale de dezvoltare;

– guvernul central va decide doar asupra proiectelor naționale, iar toate celelalte proiecte, investiții, cheltuieli, bugete etc. vor cădea în sarcina și consiliilor regionale;

– nu va exista o capitală a regiunii, ci vor exista centre specifice de dezvoltare: centrul politico-administrativ, centrul economic, centrul universitar, centrul cultural etc.¹⁰⁹

Studiile de specialitate invocă pentru regionalizarea țării noastre o soluție de tip procedural ce urmează câteva reguli de bază:

– asigurarea subsidiarității per ansamblu, nu numai în funcționarea instituțiilor prin simpla înființare a unor regiuni de rang superior județelor, prin conferirea unui statut administrativ regiunilor de dezvoltare în configurația actuală sau într-o altă configurație;

– delimitarea noilor regiuni de tip NUTS2 este util să fie făcută pe criterii cumulative de relativă omogenitate internă, nu numai pe un singur criteriu (economic, cultural-istoric, geografic etc.), având în vedere că potențialul de dezvoltare al

¹⁰⁹ IONESCU, Vladimir, *USL, varianta de reorganizare a României: păstrarea județelor actuale, înființarea unei suprastructuri regionale*, în „cursdeguvernare.ro”, 12 iunie 2011.

unor astfel de regiuni este cu atât mai crescut cu cât criteriile de constituire sunt în mai mare măsură cumulative (economice - culturale - sociale - de proximitate - de complementaritate funcțională);

– evitarea falselor cauzalități în fundamentarea deciziilor de restructurare teritorial-administrativă, deoarece a susține, spre exemplu, că fondurile europene nu sunt absorbite dat fiind faptul că regiunile de dezvoltare sunt artificial structurate este nefundamentat; mult mai important decât orice contur regional este faptul că nu au încă statut administrativ și nu este rezolvată problema subsidiarității per ansamblu;

– oportunitatea trecerii de la gândirea substanțialistă la cea procesuală în configurarea rolului identității în viața și în dezvoltarea regională, dat fiind faptul că identitățile sunt în mișcare și este important ca politicile de dezvoltare să aibă în vedere și acțiuni de mobilizare și folosire a identificărilor regionale, etnice, religioase, comunitare;

– fiecare dintre principalii agenți implicați în proiectarea restructurării regional-comunitare (Parlament, Guvern, ministere, partide politice, ONG-uri etc.) sau administrativ-teritoriale trebuie să fundamenteze propunerile pe care le fac prin cercetări/studii/analize interdisciplinare de impact pe care să le facă publice;

– acceptarea oricăror transformări în sistemul organizării regionale sau administrativ-teritoriale numai în măsura în care nu duce, la nivel național, la creșterea cheltuielilor cu administrația.¹¹⁰

Data fiind varietatea argumentelor pro și contra regionalizare, trebuie să subliniem faptul că acest proces nu poate fi inițiat fără a ține seama de legislația națională și europeană în vigoare și fără a întemeia deciziile pe baza unor studii de specialitate și a unei dezbateri publice la nivel național. De asemenea, este important ca studiile respective să includă o

¹¹⁰ SANDU, Dumitru, *op. cit.*, 2012.

analiză detaliată a principalelor vulnerabilități, dar și riscuri, pericole și amenințări la adresa securității pe care un anumit model de regionalizare le poate produce atât la toate nivelurile de manifestare a securității (individ, grup, comunitate, națiune etc.), cât și în toate domeniile vieții sociale (economic, politic, militar, relații interumane, cultural, ecologic etc.).

CONCLUZII

Regionalizarea se dovedește a fi un proces complex și nuanțat. Coexistența sa cu globalizarea, precum și cu o serie de concepte a căror sferă de definire este încă ambiguă (regiune, regionalism, conștiință și identitate regională, integrare regională) determină necesitatea unei analize aprofundate a influenței sale asupra tuturor domeniilor vieții sociale, mai ales în sfera securității.

Formarea de regiuni presupune o serie de discuții asupra implicațiilor pe care le are asupra securității la toate nivelurile și în toate domeniile de manifestare a sa, deoarece lumea contemporană se confruntă deja cu o serie de probleme generate de fenomenele și procesele specifice secolului al XXI-lea ce nu pot fi separate unele de altele. În primul rând, există simultan câteva tendințe definiții ce sunt, la o primă vedere, complet opuse: fragmentare - integrare, localizare - internaționalizare, protecționism - liberalizare și centralizare - descentralizare. În al doilea rând, în mediul de securitate internațional se manifestă o serie fenomene și procese ce coexistă și sunt interrelaționate: globalizarea, modificările demografice, schimbările climatice, asigurarea securității energetice, criza economică și financiară și polarizarea socială.

Regionalizarea devine astfel o provocare la adresa securității naționale și nu numai. În prezent, pe agenda publică din România sunt câteva scenarii de regionalizare, dar nici unul nu întrunește acordul majorității. Problema este cu atât mai complicată cu cât, din punct de vedere al actualei organizări teritoriale pe regiuni de dezvoltare, țara noastră este caracterizată de câteva vulnerabilități esențiale corelate cu mobilitatea bunurilor și persoanelor, îmbătrânirea și scăderea

numărului populației, migrația și integrarea internațională, agricultura și silvicultura, ecosistemele naturale și semi-naturale, hazardele naturale, dependența de apă, aprovizionarea cu hidrocarburi, distribuția veniturilor, transformările pe piața muncii, șomajul, accesul la serviciile de interes economic general, accesul la cunoștințe și know-how etc. În acest context, orice inițiativă de regionalizare a României care nu este întemeiată pe analize de specialitate aprofundate ar putea transforma aceste vulnerabilități în riscuri, pericole și amenințări la adresa securității naționale. Este vorba despre regionalizarea ce devine factor de dezagregare socială și economică și un risc la adresa integrării în Uniunea Europeană.

Este verificată în acest mod ipoteza studiului de față, anume că orice scenariu de regionalizare a României influențează simultan pozitiv și negativ securitatea la toate nivelurile și în toate domeniile sale de manifestare.

Astfel, regionalizarea nu ar trebui realizată pe criterii etnice, nu ar trebui să pună în discuție caracterul național, suveran și independent, unitar și indivizibil al statului român, așa cum este consfințit prin Constituție, și nici nu ar trebui să reprezinte un experiment ale cărui costuri și beneficii sunt incerte și imprevizibile. Regionalizarea României trebuie să conducă la consolidarea securității și stabilității țării noastre prin crearea unui ansamblu instituțional modern, a unor zone de dezvoltare uniforme, eliminarea disparităților economice și sociale și ridicarea nivelului de trai al populației.

BIBLIOGRAFIE

I. Lucrări de autor și în colectiv

1. Academia de Advocacy, *Audierea publică „Regionalizarea României – de ce?”*. Raport de sinteză, 23 noiembrie 2012.
2. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
3. Assembly of European Regions, *The State of Regionalism in Europe. An AER Report*, 2010.
4. Austrian Institute for Regional Studies and Spatial Planning - ÖIR, *Regional Challenges in the Perspective of 2020 – Phase 2: Deepening and Broadening the Analysis. Final Report*, 2011.
5. BĂHNĂREANU, Cristian, *Influența factorului economic în realizarea securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.
6. BĂHNĂREANU, Cristian, *Securitatea energetică a României în context european*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.
7. Centrul de informare ONU pentru România, *Schimbările climatice – o problemă globală*, 2012.
8. COOPER, Andrew F.; Christopher W. HUGHES și Philippe De LOMBAERDE (Eds.), *Regionalisation and Global Governance. The Tamming of Globalization?*, Routledge, New York, 2008.
9. CROCKER, Chester A.; Fen Olser HAMPSON; Pamela AALL (eds.), *Rewiring regional security in a fragmented world*, United States Institute of Peace, 2011.
10. CROSIER, Scott, *Johann-Heinrich von Thünen: Balancing Land-Use Allocation with Transport Cost*, Center for Spatially Integrated Social Science, f.a.
11. DAMEAN, Sorin; Ionuț ȘERBAN, *Reformele administrativ-teritoriale ale României – joncțiuni istorice și cauze*, în „Perspective asupra politicii de dezvoltare regională în România”, DEVREG, f.a.
12. DUȚU, Petre, *Fenomene diverse cu impact asupra stabilității și securității locale, regionale și internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

13. DUȚU, Petre; Ioana Valeria ALEXE, *Impactul cooperării regionale transfrontaliere asupra securității naționale și europene*, în „Impact Strategic” nr. 2/2011, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București.
14. European Commission, *Practical Guide to Cross-border Cooperation*, Third Edition, 2000.
15. European Commission, Eurostat, *Regions in the European Union: Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2006/EU-27*, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg, 2007.
16. European Commission, *Commission Staff Working Document: Regions 2020. An Assessment of Future Challenges for EU Regions*, Brussels, 2008.
17. European Commission, EUROSTAT, *Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2010/EU-27*, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg, 2011.
18. European Commission, Eurostat, *Eurostat regional yearbook 2012*, eurostat Statistical books, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012.
19. European Union, Committee of the Regions, *List of European Groupings of Territorial Cooperation – EGCT*, Brussels, 3 October 2012.
20. GHIOLȚAN, Călin Sabin, *Legătura dintre regiunea administrativă și politica regională*, în „Revista Transilvană de Științe Administrative” nr. 2(22)/2008.
21. GILBERT, Anne, *The new regional geography in English and French-speaking countries*, în „Progress in Human Geography”, No. 12/June 1988.
22. HART, John Fraser, *The Highest Form of the Geographer's Art*, în „Annals of the Association of American Geographers”, Vol. 72, No. 1 (Mar., 1982).
23. HURJUI, Marcela Cristina, *Teorii ale dezvoltării regionale*, în „The USV Annals of Economics and Public Administration”, Vol. 6/2006, Universitatea Ștefan cel Mare Suceava.
24. KACOWICZ, Arie M., *Regionalization, Globalization, and Nationalism: Convergent, Divergent, Or Overlapping?*, Working Paper #262 – December 1998, The Helen Kellogg Institute for International Studies.
25. KNAPP, Wolfgang, *Regional identity – a conceptual framework*, în „A Sense of Place”, ILS – Research Institute for Regional and Urban Development, 2003.
26. KUGLER, Richard L.; Ellen L. FROST (coord.), *The Global Century. Globalization and National Security*, Institute for National Strategic Studies from National Defence University, SUA, 2002.
27. MUSABAY, Pelgn, *The Process of Regionalization in the Black Sea Area: 1991-2010*, Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, 2010.
28. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Guiding Principles on Internal Displacement*, United Nations, 2004.
29. PAASI, Anssi, *Re-constructing regions and regional identity*, Nethur lecture, 7 November 2000, Nijmegen, The Netherlands.
30. PAASI, Anssi, *The resurgence of the “Region” and “Regional Identity”: theoretical perspectives and empirical observations on regional Dynamics in Europe*, în „Review of International Studies”, Volume 35, Supplement S1, February 2009, British International Studies Association.
31. PACESILA, Mihaela, *Regionalizarea în statele Uniunii Europene*, în „Administrație și management public”, nr. 3/2004, ASE București.
32. ROTH, Klaus; Ulf BRUNNBAUER (coord.), *Region, Regional Identity and Regionalism in Southeastern Europe. Part I*, The International Association for Southeast European Anthropology (InASEA), Berlin, 2007.
33. SABĂU, Cosmin, *Euroregiunile – forme și structuri teritoriale de cooperare transfrontalieră*, în “The Journal of the Faculty of Economics – Economic Science Series”, Tom XV, 2006, Vol. I, Universitatea din Oradea.
34. SAMECKI, Pawel, *Macro-regional strategies in the European Union*, Discussion Paper, 16 September 2009.
35. SANDU, Dumitru, *Dezvoltarea regională în România. Granițe socioculturale în mișcare*, București, 2011, <https://sites.google.com/site/dumitrusandu/regionalizare>.
36. SARCINSCHI, Alexandra, *Globalizarea insecurității. Factori și modalități de contracarare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
37. SARCINSCHI, Alexandra, *Migrație și securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.
38. SĂGEATĂ, Radu, *Regiunile Europei. Metodologie de analiză regională*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008.

39. SCURTU, Ioan; Gheorghe BUZATU, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paidea, București, 1999.
40. Uniunea Europeană, *Politica de coeziune 2007-2013. Comentarii și texte oficiale*, ianuarie 2007, Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, Luxemburg, 2007.
41. VÄYRYNEN, Raimo, *Regionalism: Old and New*, în „International Studies Review”, Vol. 5, No. 1, March 2003.

II. Surse instituționale și Internet

1. Academia de Advocacy, URL: <http://advocacy.ro>.
2. Agenția de presă HotNews, URL: <http://www.hotnews.ro>.
3. Assembly of European Regions, URL: <http://www.aer.eu>.
4. Austrian Institute for Regional Studies and Spatial Planning - ÖIR, URL: <http://www.oir.at/en/regions2020>.
5. Baza juridică a UE, URL: <http://eur-lex.europa.eu>.
6. Centrul de informare ONU pentru România, URL: <http://www.onuinfo.ro>.
7. Council of Europe, URL: <http://www.coe.int>.
8. cursdeguvernare.ro, URL: <http://cursdeguvernare.ro>.
9. Dezvoltare regională, URL: <http://www.dezvoltareregionala.ro>.
10. European Commission, URL: http://ec.europa.eu/index_en.htm.
11. Eurostat, URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
12. Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, URL: <http://www.mdrt.ro>.
13. Portal de legislație online, URL: <http://www.lege-online.ro>.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Daniela RĂPAN
Tehnoredactor: Marioara PETRE-BĂJENARU

Bun de tipar: 11.01.2013

Hârtie: A3
Coli tipar: 6

Format: A5
Coli editură: 3

Lucrarea conține 96 pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Site: <http://cssas.unap.ro>

0162/25/2013

C. 204/2013